

Gemeenschappelijke regeling

Jaarstukken 2022

“Geïnspireerd en gedreven”

Programmaverantwoording 2022 (Jaarverslag)

Geïnspireerd en gedreven

Programmaverantwoording 2022 (Jaarverslag)	2
Onze opdracht: ecologie en economie in balans	4
Subsidieverleningsproces	7
Dit was 2022	10
De governance in het Waddengebied	14
Evaluatie Waddenfonds	16
De Waddenfondsorganisatie	19
Beheer en Controle	23
Jaarcijfers	26
Evaluatie & monitoringssysteem	27
Interviews	29
Uitgelichte projecten	31
Subsidieaanvragen 2022	38
50/ 50 – verdeling Ecologie en economie	39
1 Paragrafen (Jaarrekening 2022)	43
Paragraaf 1 Bedrijfsvoeringskosten	43
Paragraaf 2 Financiering	44
Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing	45
Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen	47
Paragraaf 5 Grondbeleid	47
Paragraaf 6 Lokale Heffingen	47
Paragraaf 7 Verbonden partijen	47
2. Jaarrekening	48
2.1 Balans per 31 december 2022	48
2.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2022	49
2.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	50
2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2022	51
2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2022	55
Publicatie wet normering topinkomens	1
3. Overige gegevens	59
3.1 Resultaatbestemming	59
Bijlage 1: verleende subsidies per project	60

Om een beeld te schetsen van 2022, presenteert het Waddenfonds met gepaste trots het jaarverslag, "Geïnspireerd en gedreven". Het afgelopen jaar zijn er opnieuw een reeks bijzondere projecten geïnitieerd of afgerond. Het zijn initiatieven die het Waddengebied, zowel ecologisch als economisch duurzaam versterken. Projecten waar de flora en fauna in en rond de Waddenzee van profiteren, doordat externe bedreigingen worden tegengegaan en projecten die de landschapswaarden versterken.

Voorwoord

Eindelijk konden we als Waddenfonds in 2022 weer vol inzetten op 'live' contact. Dat vond dan ook veelvuldig plaats. In het voorjaar legden we werkbezoeken af aan de vijf Waddeneilanden, in het kader van een 'voorlichtingstour'. Daar waren ook diverse een-op-een-gesprekken bij, die onze medewerkers voerden met inwoners en vertegenwoordigers van instellingen. Op deze bijeenkomsten kwamen zo'n 25 tot 45 geïnteresseerden af.

Dankzij deze tour kon het Waddenfonds duidelijk maken waar het voor staat. Ook werden er mooie gesprekken gevoerd over ideeën en mogelijke aanvragen.

Hoewel de Covid-19 maatregelen dit jaar stopten kregen "onze" projecten soms te maken met stijgende kosten door bijvoorbeeld materiaal schaarste en vertraging. Het Waddenfonds heeft ervoor gekozen om acht projecten een extra subsidie te geven. Zo is aan het Werelderfgoedcentrum in Lauwersoog een extra subsidie van € 3,2 miljoen verstrekt. Het project Rondje Lauwersmeer, gericht op het versterken van infrastructuur (fiets- en wandelpaden) en voorzieningen in het Lauwersmeergebied, heeft ruim € 56.000,- extra subsidie ontvangen. Door onder andere Covid-19 zijn er dit jaar geen majeure projecten ingediend.

De thematische projecten laten een mooie trend zien. Voor de openstelling van de regeling STUW 2021 heeft het Waddenfonds voor het eerst sinds jaren bijna het hele budget van € 8 miljoen subsidie verstrekt. Voor de openstelling STUW 2022 was voor de zomer van dit jaar al bijna de helft van het budget van € 8 miljoen beschikbaar. Om die reden is het subsidieplafond opgehoogd naar € 10 miljoen en in november naar € 12 miljoen. Terugkijkend op dit jaar zijn er zeven projecten beschikbaar voor een bedrag van € 4.776.093,-. Er zijn nog negen projecten in behandeling. Het Waddenfonds maakt projecten mogelijk waarbij plastics uit havens worden gehaald en ter plekke gerecycled worden. Zo wordt de Waddenzee weer iets schoner. Op Terschelling kon dankzij een bijdrage van het Waddenfonds een project worden opgestart dat werkt aan slim waterbeheer, door het verminderen van de impact van verdroging en verzilting. Hierbij worden onder andere robuuste gras-kruidentengsels gezaaid. Op Texel is subsidie gegeven aan het onzichtbare Rijksmonument, "het Palmhoutwraak" dat op de Waddenzeebodem ligt en virtueel toegankelijk is gemaakt voor het publiek. De verscheidenheid aan subsidies laat een rijke variatie aan projecten zien die bijdragen aan een mooier Waddengebied.

In 2022 is een digitaal loket geopend voor kleinschalige, vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen. Het indienen van een subsidieaanvraag is op deze manier klantvriendelijker gemaakt. Er zijn negen aanvragen toegekend. Eén hiervan is Augmented Reality Videotours waarmee de roemrijke geschiedenis van Texel tot leven wordt gebracht. Zo krijgen sectoren als de visserij een extra dimensie en wordt de natuur van een diepere laag voorzien (deze zin snap ik niet). Een ander voorbeeld is het project WadExpedities.nl waarbij tijdens expedities afval wordt opgeruimd. Het juttan van dit afval maakt deelnemers bewust van het belang van duurzaamheid.

Het afgelopen jaar heeft het Waddenfonds ook jongeren meer betrokken bij het Waddengebied. Zij speelden onder meer een rol op de Toogdag voor de Wadden in juni. Samen met de Waddenacademie, provincie Fryslân en de eilandgemeenten is een programma ontwikkeld waarmee onder andere de kennis en kunde van het Waddengebied wordt vergroot.

De betrokkenheid van het Waddenfonds houdt niet op nadat de projecten zijn toegekend. Aanvragers van projecten moeten verantwoording afleggen over de voortgang ervan en het uiteindelijke resultaat. Het Waddenfonds zal ook de effecten van de resultaten monitoren. In 2022 is er hard gewerkt om het systeem van monitoring verder te ontwikkelen zodat er in 2023 een proefevaluatie gehouden kan worden.

Het was een inspirerend jaar waarin het Waddenfonds veel bevlogen aanvragers mocht ontmoeten en projecten mogelijk heeft gemaakt die bijdragen aan de ontwikkeling van de natuur en economie van het Waddengebied. In 2023 gaan we daar mee door!

C.J. (Cees) Loggen

lid algemeen en dagelijks bestuur
(voorzitter), gedeputeerde provincie
Noord-Holland

Onze opdracht: ecologie en economie in balans

Het Waddenfonds is in 2006 opgericht door het Rijk en is sinds 2012 een Gemeenschappelijke Regeling van de Waddenprovincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen. Dit is vastgelegd in het Bestuursakkoord Decentralisatie Waddenfonds.

Het fonds investeert in initiatieven en projecten die zowel de ecologie als de duurzame economische ontwikkeling van het Waddengebied versterken. Projecten van ondernemers, verenigingen, stichtingen en overheidsorganisaties kunnen in aanmerking komen voor een bijdrage van het Waddenfonds. Aanvragers hebben de keuze uit drie subsidiestromen. Het Waddenfonds steunt op die manier kleine initiatieven met een korte doorlooptijd, maar ook grote projecten waar soms meerdere jaren aan gewerkt wordt.

In de gemeenschappelijke regeling Waddenfonds zijn de vier hoofddoelen opgenomen. De middelen t.b.v. de realisatie worden evenredig verdeeld over ecologie en economie.

Vier doelstellingen

Het Waddenfonds heeft vier hoofddoelen. Ieder project dat subsidie krijgt, draagt bij aan minstens één van deze doelen en brengt een ander nooit in gevaar.

Dit zijn de vier hoofddoelen waaraan elke aanvraag wordt getoetst:

- A. Vergroten en versterken van de natuur- en landschapswaarden van het Waddengebied.
- B. Verminderen of wegnemen van externe bedreigingen van de natuurlijke rijkdom van de Waddenzee.
- C. Een duurzame economische ontwikkeling in het Waddengebied, gericht op een substantiële transitie naar een duurzame energiehuishouding in het Waddengebied en de daaraan direct aangrenzende gebieden.
- D. Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied.

Drie subsidiestromen:

1. **Het Budget Lokale Innovaties (BLI)** is een laagdrempelige regeling gericht op initiatieven uit lokale gemeenschappen die aansluiten op bestaande programma's voor leefbaarheids- en plattelandontwikkeling. Kleinschalige en vernieuwende initiatieven die bijdragen aan de vitaliteit en de duurzaamheid van lokale gemeenschappen kunnen zo mogelijk gemaakt worden en geven daarmee invulling aan Hoofdoel C. Per project kan maximaal € 50.000,- subsidie worden aangevraagd.
2. **Thematische openstelling** voor activiteiten die draaien om een van onze acht thema's: 1. Natuur; 2. Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapontwikkeling; 3. Bodem, water, licht en geluid; 4. Duurzame recreatie en duurzaam toerisme; 5. Verduurzaming energiehuishouding; 6. Duurzame Waddenhavens; 7. Duurzame visserij; 8. Duurzame agrarische sector. Om onszelf en onze aanvragers scherp te houden maken we aan de hand van acht concrete thema's van onze Thematische openstelling duidelijk waar onze prioriteiten liggen. Per project kan maximaal € 1.000.000,- subsidie worden aangevraagd.
3. **Majeure projecten.** In 2016 is het Investeringskader Waddengebied door Provinciale Staten van Noord-Holland, Fryslân en Groningen vastgesteld. Met het Investeringskader Waddengebied willen de provincies majeure opgaven realiseren. Dit zijn grote projecten die zich over meerdere jaren uitstrekken en een bijdrage leveren aan het realiseren van de hoofddoelen van het Waddenfonds. Het voortraject van de majeure projecten verloopt via het Investeringskader Waddengebied. Daar worden zes majeure opgaven onderscheiden: 1. Vitale kust en Afsluitdijk; 2. Waddenzee; 3. Versterken en vermarkten Werelderfgoed; 4. Havenontwikkeling en natuurverbetering; 5. Eilanden op eigen Kracht; 6. EemsDollardgebied in balans.
Wanneer het voortraject via het Investeringskader Waddengebied is doorlopen, kan het Waddenfonds één van de potentiële subsidieverstrekkers zijn. In dat geval kan een subsidieaanvraag bij het Waddenfonds ingediend worden.

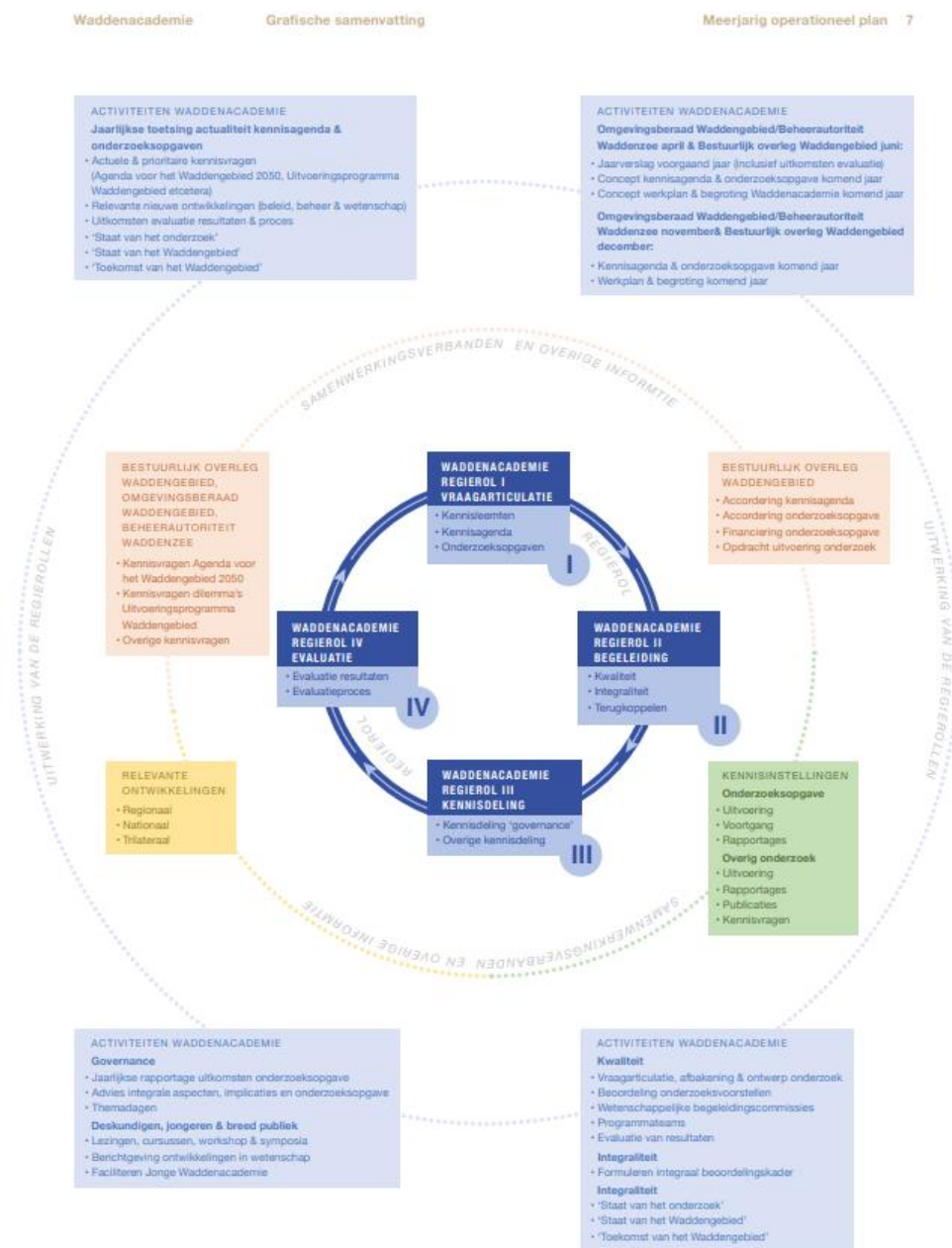
Duurzame Kennishuishouding:

Voor onze vierde doelstelling “Het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding ten aanzien van het Waddengebied” hebben wij de afgelopen jaren gewerkt aan het borgen van een duurzame kennishuishouding.

Dit heeft zijn uitwerking gekregen in de Agenda voor het Waddengebied 2050. Hierin is opgenomen dat de duurzame kennishuishouding een verantwoordelijkheid is van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW). In het BOW van juni 2021 kreeg de Waddenacademie de opdracht een voorstel te schrijven hoe ze zich als kennisregisseur van het Waddengebied zouden kunnen ontwikkelen. Aan de Waddenacademie is gevraagd om, op basis van een geschetst eindbeeld, een meerjarig operationeel plan (MOP) inclusief meerjarige financiering op te stellen en toe te werken naar een duurzame inrichting en aansturing van de kennishuishouding.

Kennisregisseur - duurzame kennishuishouding Waddengebied

Het afgelopen jaar is er door de Waddenacademie veel werk verzet aan het MOP, de contouren voor een meerjarige kennisagenda 2023-2027 en de onderzoeksopgave 2023. Hieronder wordt schematisch weergegeven hoe de Waddenacademie deze rol wil laten functioneren.

Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied (BOW) heeft op 8 december jl. ingestemd met de aangescherpte opdracht Kennisregisseur Waddengebied voor de periode 2023 – 2026 en met het vaststellen van de begroting en het jaarlijkse budget van de Waddenacademie op € 1,1 miljoen tot en met 2026, gefinancierd door het Waddenfonds. Met deze aangescherpte opdracht is ook het Meerjarig Operationeel Programma (MOP) vastgesteld. Tevens heeft het BOW ingestemd met het opstellen van een gezamenlijk advies voor de financiering van de Waddenacademie na 2026. Dit advies wordt in 2024 aan het BOW voorgelegd. Hiermee is invulling gegeven aan een van de initiatieven uit het concept Uitvoeringsprogramma van de Gebiedsagenda (UP22), te weten, 'Organisatie kennishuishouding en opstellen kennisagenda'. De komende periode is er onder andere op gericht om de Waddenacademie zo veel mogelijk in zijn rol als kennisregisseur te zetten.

Het inbedden van de duurzame kennishuishouding in de bestuurlijke organisatie voor het Waddengebied betekent dat de rol voor het Waddenfonds is veranderd. Voor de resterende looptijd verschuift het accent naar de rol van financier, namens de samenwerkende provincies in het BOW, als bijdrage in de kosten van de gezamenlijk in stand te houden kennishuishouding. Dit wordt bekostigd vanuit de jaardotatie vanuit het Rijk ten behoeve van het Waddenfonds. Uiteraard zal daarnaast de mogelijkheid blijven bestaan om gedurende de looptijd van het fonds specifieke kennis gerelateerde activiteiten te subsidiëren.

Subsidieverleningsproces

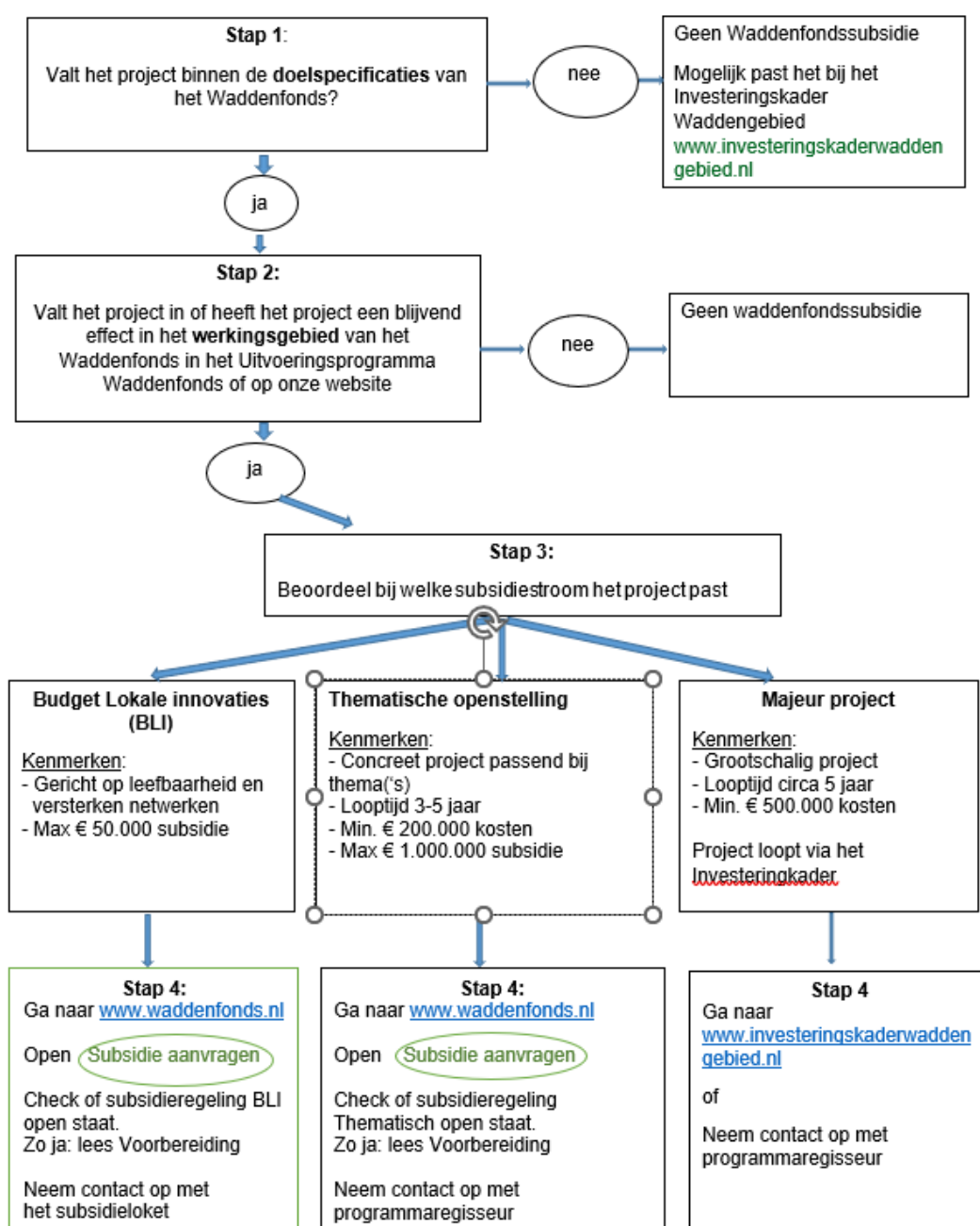
Zo begeleidt het Waddenfonds een project

De subsidiestromen verschillen van elkaar, vanaf de eerste fase van het subsidieproces. Het is voor aanvragers noodzakelijk snel inzichtelijk te hebben welke subsidiestroom van toepassing is op hun projectidee.

Het Waddenfonds heeft in het uitvoeringsprogramma 2021 een **Routekaart Subsidies Waddenfonds** opgesteld. Deze routekaart is bedoeld als hulpmiddel om vooraf te bepalen of en welke subsidiestroom het best past bij een project, zodat het gemakkelijker wordt voor de aanvrager om een aanvraag onder de juiste regeling in te dienen. Deze routekaart is ook verwerkt in een [landingspagina](#) voor potentiële aanvragers.

Routekaart Subsidies Waddenfonds

Onderstaand schema is bedoeld als hulpmiddel om vooraf te bepalen of en welke subsidie het best past bij uw project

Onderstaande **tabel** geeft op hoofdlijnen inzicht in Majeur, Thematisch en BLI op basis van een aantal projectaspecten. Alhoewel de tabel indicatief is, zal hiermee voor het overgrote deel van de projectideeën voldoende duidelijk zijn welk spoor van toepassing is. Bij twijfelgevallen kan een gesprek met een programmaregisseur van het Waddenfonds of contactpersoon bij de betreffende provincie hierover duidelijkheid geven.

Aspect	Majeur	Thematisch	BLI
Inhoud	Passend binnen het IKW en de hoofddoelen van het WF	Passend binnen de hoofddoelen van het WF en de gespecificeerde doelstellingen	Passend binnen de hoofddoelen van het WF en de kaders van BLI
Concreetheid	Activiteitenplan voor de gehele projectperiode, financiering voor de eerste 2 jaar en een globale begroting voor het tweede deel	Projectperiode concreet	Projectperiode concreet
Eisen overige financiering	Inspanning op reservering voor gehele projectperiode. Sluitende financiering minimaal eerste twee jaar. *	Zicht op sluitend financieringsplan*	Zicht op sluitend financieringsplan*
Traject	Via IKW, na akkoord van de Stuurgroep, indiening bij het Waddenfonds	Via programmaregisseur Waddenfonds	Via lokale subsidieloketten ¹ , na akkoord van hen, indiening bij het Waddenfonds
Uitvoeringsperiode**	5 jaar	3-5 jaar	3 jaar
Waddenfondsbijdrage absoluut	Minimaal € 500.000,-	Wordt bepaald door het dagelijks bestuur, zij stelt het plafond per regeling vast.	Maximaal € 50.000,-
Waddenfondsbijdrage relatief***	Gemiddeld 50% van de subsidiabele kosten	Maximaal 90% van subsidiabele kosten	Maximaal 50% van de subsidiabele kosten

* Met sluitend financieringsplan wordt bedoeld dat aanvrager voor het gehele overige bedrag aan financiering (buiten de gevraagde Waddenfondssubsidie) bewijzen van beschikbaarheid (cofinancieringsbewijzen) of officiële aanvragen (overige subsidieaanvragen) kan overleggen c.q. dat hier minimaal zicht op is. Hieruit moet blijken dat een sluitende financiering aannemelijk is binnen een vastgestelde periode na het indienen van de aanvraag. Het Waddenfonds kan aanvullende voorwaarden aan een subsidie koppelen, als de financiering op het moment van verlening niet geheel is gedekt.

** Bij de bepaling van de uitvoeringsperiode geldt dat bij de aanvraag aannemelijk moet worden gemaakt dat die uitvoeringstermijn haalbaar is, en voorzien moet zijn van een risicoanalyse en beheersmaatregelen.

*** Bij projecten ter invulling van majeure opgaven betreft de bijdrage vanuit het Waddenfonds maximaal 50% van de subsidiabele kosten. Daarbij gelden voor verschillende onderdelen verschillende maximale subsidiepercentages. Uitgangspunt is dat pilots en projecten die bijdragen aan ecologische projecten en innovatieve pilots maximaal 65% subsidie krijgen en economische projecten maximaal 35%. De staatssteunkaders bepalen het uiteindelijke maximaal toe te kennen bedrag binnen deze grenzen. Bij thematische subsidieregelingen kan het maximumpercentage per openstelling en activiteit verschillen. Dit is echter nooit hoger dan 90% van de subsidiabele kosten.

¹ Lokale subsidieloketten zijn loketten van de provincies waar inwoners (initiatieven) provinciale subsidies (leefbaarheid en Leader) kunnen aanvragen. Deze subsidieloketten doen de eerste advisering op aanvragen binnen de subsidieregeling BLI. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de kennis en kunde van medewerkers van lokale loketten over lokale aspecten. Verder hebben de loketten de mogelijkheid om breder te adviseren omdat zij meerdere subsidiestromen behartigen waarmee synergie wordt bevorderd.

Het Waddenfonds adviseert partijen die een subsidieaanvraag overwegen van tevoren altijd in gesprek te gaan met het Waddenfonds.

In dit verkennende gesprek wordt gekeken of een project een bijdrage kan leveren aan de versterking en verduurzaming van het Waddengebied. Als het project in potentie bijdraagt aan één of meerdere hoofddoelen van het Waddenfonds, helpen de programmaregisseurs bij het voorbereiden van een subsidieaanvraag. Daarbij wordt ook een subsidiespecialist ingeschakeld. Deze kan in een vroeg stadium aangeven wat de subsidie technische mogelijkheden en beperkingen zijn van een aanvraag.

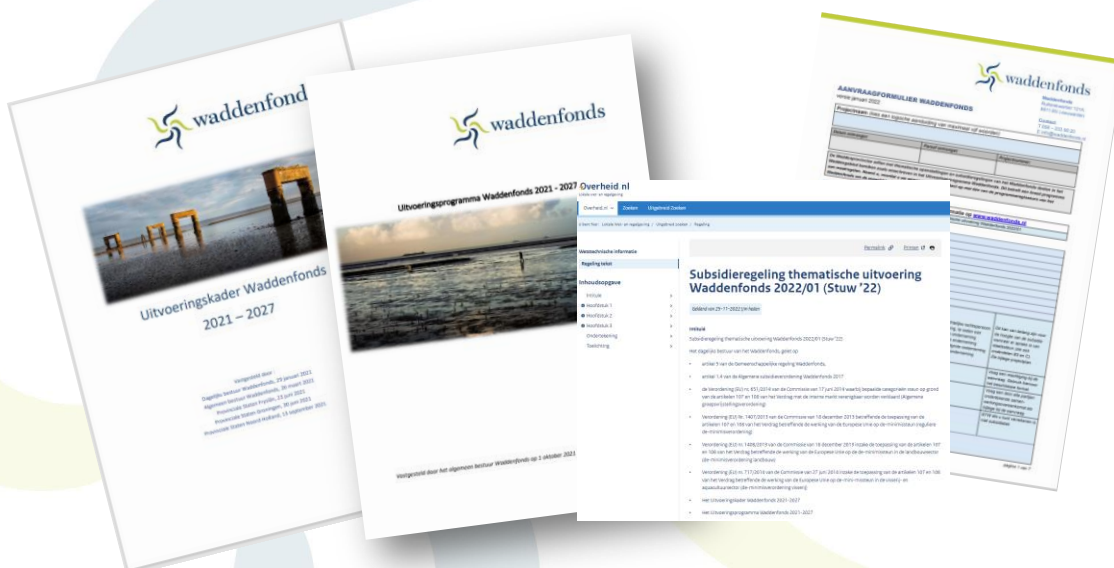
In de praktijk blijkt dat adviezen van de programmaregisseur en de subsidiespecialist het plan inhoudelijk verrijken en versterken.

Nadat de subsidieaanvraag formeel is ingediend bij het Waddenfonds beginnen de programmaregisseur en de subsidiespecialist met de beoordeling. Voor de inhoudelijke toets gaat de aanvraag altijd naar een programmaregisseur die niet betrokken is geweest bij de voorbereidende gesprekken. Daarna volgt een tweede beoordeling door een andere programmaregisseur om de toetsing zo objectief mogelijk te laten plaatsvinden. De subsidiespecialist beoordeelt het project op de subsidie technische voorwaarden. Ook daarna volgt een tweede beoordeling door een ander subsidiespecialist. De programmaregisseur en de subsidiespecialist komen tot een intern advies. Vervolgens neemt het dagelijks bestuur een definitief besluit over de subsidieaanvraag en de hoogte daarvan.

Krijgt een project een subsidie toegekend, dan blijft de subsidiespecialist het aanspreekpunt gedurende de looptijd van het project. Daarnaast vervult de subsidiespecialist ook intern een belangrijke rol. Zij houden de planning en kosten van het project bij, beoordeelt de jaarlijkse rapportages, verwerkt eventuele wijzigingsverzoeken en adviseert over eventuele bijstellingen van het projectplan. Vaak gebeurt dat in samenspraak met één van de programmaregisseurs.

Zodra er daadwerkelijk een aanvraag ligt en hier positief op is besloten, worden de gegevens in het systeem voor monitoring en evaluatie gezet.

Een aantal aanvragen kunnen we niet honoreren. De redenen verschillen: vaak draagt een plan niet voldoende bij aan de hoofddoelen van het Waddenfonds. Maar ook het ontbreken van cofinanciering of wanneer een project niet past binnen provinciaal beleid van de drie Waddenprovincies zijn redenen voor afwijzing. Een project mag in zijn geheel geen afbreuk doen aan de natuur in het Waddengebied.

Dit was 2022

In 2022 heeft het Waddenfonds aan negenentwintig nieuwe projecten een subsidie verleend waar een totaal subsidiebedrag van ruim € 12,1 miljoen werd toegekend. De verdeling over onze drie subsidiestromen zag er als volgt uit:

Subsidies 2022 per categorie

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage
BLI	12	€ 434.844
UP	17	€ 11.705.066
Totaal	29	€ 12.139.910

En er gebeurde meer in 2022:

In 2022 heeft het Waddenfonds verder gewerkt aan de strategie om meer naamsbekendheid te verwerven en kennis over de organisatie te verspreiden. Hoe bekender, hoe groter de kans op meer en beter onderbouwde aanvragen.

In samenwerking met Streekwurk werd op alle vijf Waddeneilanden voorlichting gegeven over subsidieregelingen. Er is een klankbordgroep opgericht en noordelijke ondernemersorganisaties als Ynbusiness, FSFE en Grobusiness boden een podium om het Waddenfonds voor het voetlicht te halen. Economic Board Groningen - die streeft naar versterken van de economische structuur in de provincie - werd bezocht en wethouders en ambtenaren van Gemeente Harlingen zijn bijgepraat over het Waddenfonds.

In het streven naar gebruikersvriendelijke procedures is voor de subsidiestroom Budget Lokale Innovaties een pilot gestart met een elektronisch loket. En er was ook in 2022, een Toogdag voor de Wadden.

Toogdag voor de Wadden

In de Eemsdeltahal in Delfzijl werd op maandag 20 juni voor de tweede keer de Toogdag voor de Wadden gehouden, een gezamenlijk initiatief van het Waddenfonds en het Omgevingsberaad Waddengebied. Het thema was “Kusten van de toekomst”.

In de ochtend bogen de aanwezigen, onder wie de minister van Infrastructuur en Waterstaat en die van Natuur en Stikstof, zich over nieuwe vormen van kustontwikkeling in het Waddengebied. Dit in het kader van de opwarming van de aarde en de daarmee gepaard gaande

stijging van de zeespiegel. ‘Hoe gaan we dijken ophogen en verzwaren? Zijn er vernieuwende dijkconcepten mogelijk? En hoe kunnen we de harde scheiding tussen land en zee zachter maken, nieuwe natuur en landbouw een kans geven en daarmee meer recht doen aan de Werelderfgoedstatus van de Waddenzee? Hoogleraar Piet Hoekstra en universitair hoofddocent Marjolijn Haasnoot, beiden van Universiteit Utrecht, gingen in hun lezingen op deze vraagstukken in.

Na de lunch konden de deelnemers een nieuw kustproject in Noordoost-Groningen bezoeken. Er waren drie mogelijkheden: een kijkje nemen bij de innovatieve versterking van de twaalf kilometer lange zeedijk tussen Eemshaven en Delfzijl; op locatie uitleg krijgen over de diverse toepassingen van slib uit de Eems-Dollard of een bezoek aan de Brede Groene Dijk, waar nieuwe manieren van dijkversterking worden uitgetest.

Kader: 'Waarkhanden dij t laand plougen'

Citaat uit een brief van de ministers van Verkeer en Waterstaat en Natuur en Stikstof aan de voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal:

“Tijdens de Toogdag voor de Wadden werd maar al te duidelijk dat we voor grote uitdagingen staan in de toekomst. Mede als gevolg van de klimaatverandering, welke zorgt voor zeespiegelstijging waardoor wadplaten niet meer droog zullen vallen en extreme weeromstandigheden als droogte en daarmee verzilting en beperkte zoetwaterbeschikbaarheid in het gebied. Ook leidt een temperatuurstijging ertoe dat bepaalde soorten en planten zich gaan ontwikkelen ten koste van andere. Hierdoor ontstaat een verstoring in de balans in het ecologisch systeem van het gebied. Dit vraagt om ‘waarkhanden dij t laand plougen’ zoals muzikaal werd verwoord tijdens de Toogdag.”

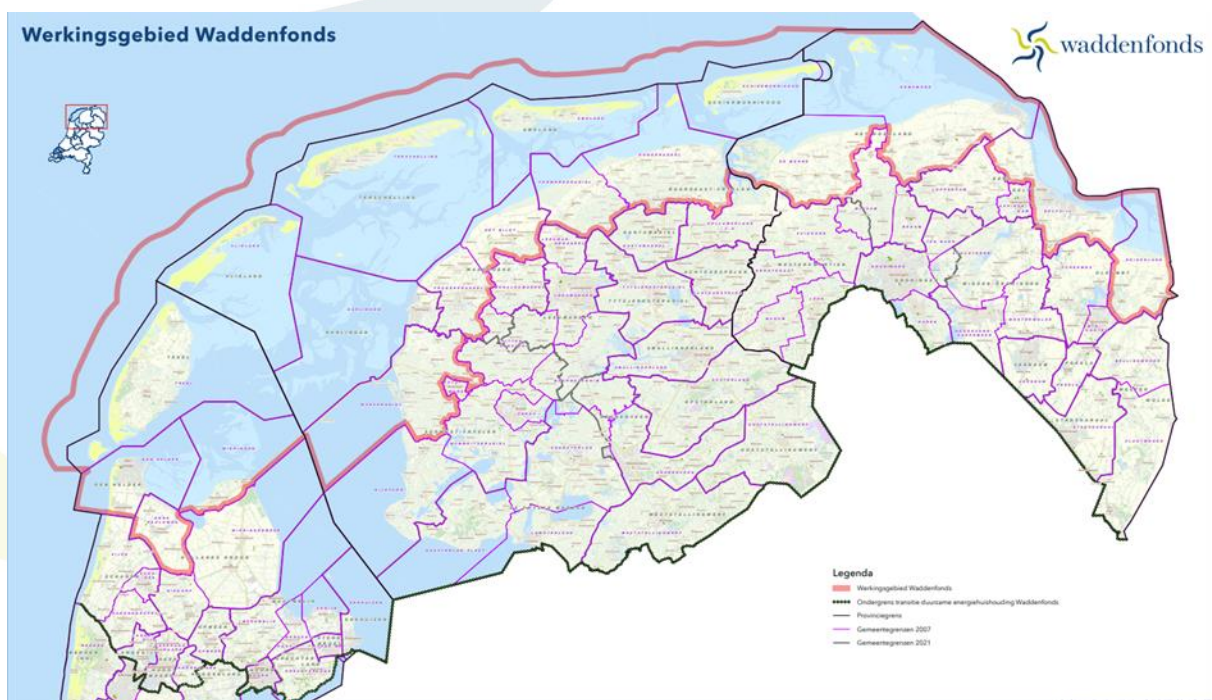
Covid-19 gedragslijn

Het bestuur heeft op 4 maart 2022 een gedragslijn vastgesteld hoe om te gaan met Covid-19 gerelateerde kostenstijgingen. In uitzonderlijke en niet voorziene situaties is er de mogelijkheid om extra subsidie aan lopende projecten te verlenen. Het uitgangspunt daarbij is dat er wordt gekeken naar oorzaken en gevolgen van stagnatie in de uitvoering van projecten en de financiële dekking van kostenstijgingen als gevolg daarvan. De eerder verstrekte subsidies worden maximaal verhoogd met een extra subsidie ter hoogte van maximaal het percentage dat gold bij verlening.

Bijeenkomsten Subsidieregelingen

Het Waddenfonds en Streekwurk - dat onderdeel uitmaakt van de Provincie Fryslân en zich inzet voor leefgeluk in de regio Noordwest Fryslân - hielden in april en mei voor het eerst in deze vorm en samenstelling op alle Waddeneilanden informatiebijeenkomsten over de subsidiemogelijkheden van beide fondsen. Voor gerichtere adviezen konden belangstellenden naderhand persoonlijk in gesprek met vertegenwoordigers van beide organisaties. Uit de bijeenkomsten en de gesprekken kwamen interessante en kansrijke projectideeën naar voren. Het persoonlijke contact werkte drempelverlagend en werd als plezierig en functioneel ervaren.

De Follow-up staat op het programma voor het voorjaar van 2023. Dat geldt ook voor uitbreiding van dit voorlichtingsmodel naar de kustgemeenten in het Waddengebied.

Provinciale Staten

Een groep van tweeëntwintig statenleden uit Noord-Holland, Fryslân en Groningen is begin juni aan boord van zeesleepboot De Holland bijgepraat over de ontwikkeling van de Waddenregio. Op weg naar Griend kreeg het gezelschap uitleg over recente ontwikkelingen en voortgang van de investeringsprogramma's van het Waddenfonds en het Investeringskader Waddengebied. Daarnaast werden enkele opvallende projecten belicht, zoals het waterstofprogramma "Green Shipping", het natuurproject "Wij & Wadvogels" en het vismigratieproject "Ruim baan voor vissen".

Klankbordgroep

In september vergaderden de leden van de nieuwe klankbordgroep en medewerkers van het Waddenfonds voor het eerst, in Kornwerderzand. De klankbordgroep bestaat uit vertegenwoordigers van overheid, bedrijfsleven en intermediairs. Het is opgericht met als doel het Waddenfonds tweemaal per jaar te adviseren over ontwikkelingen waarmee het fonds rekening moet houden. Ook het imago en de werkwijze van het fonds komen ter sprake. Verder kan de klankbordgroep gevraagd en ongevraagd worden betrokken bij bijvoorbeeld het opstellen van nieuwe subsidieregelingen of het leveren van input voor bijeenkomsten.

Elektronisch loket

Een van de aanbevelingen uit de evaluatie in 2020 luidde: verbeter waar mogelijk de gebruikersvriendelijkheid van processen. Samen met Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) is dit advies geconcretiseerd in de vorm van een pilot met [een e-loket voor Budget Lokale Innovaties](#). Subsidies kunnen voortaan op deze manier gemakkelijker worden aangevraagd. De administratieve druk vermindert, wederzijdse tussentijdse verplichtingen worden sneller afgehandeld en gebruikers kunnen het systeem zelf snel en eenvoudig raadplegen voor de actuele stand van zaken.

Website

De website is verder verbeterd en toegankelijker gemaakt voor mensen met een (audio)visuele beperking. In de tweede helft van 2022 is de voor overheidsinstanties wettelijk verplichte toegankelijkheidsverklaring verkregen. Hierin staat in hoeverre de website aan de eisen voldoet en welke verbetermaatregelen nog nodig zijn en voor wanneer.

[Waddenfonds.tv](#) groeit. Het aantal filmpjes over projecten in het Waddengebied is uitgebreid naar ruim zeventig.

Nieuw op de site is het onderdeel over [monitoring](#). Aanvragers van majeure en thematische subsidies moeten aangeven wat de beoogde resultaten en effecten van het project zijn. Op basis hiervan wordt na afloop van het project beoordeeld of toegekende subsidies doeltreffend worden ingezet, en in hoeverre het project heeft bijgedragen aan de vier hoofddoelen van het Waddenfonds.

Social media

Voor de openstelling van de STUW '23 is de laatste maanden van 2022 bij wijze van proef een bescheiden reclamecampagne op LinkedIn, Twitter en Facebook ontwikkeld. Het is de eerste keer dat social mediakanalen voor dit doel werden ingezet.

Jongeren

Het Waddenfonds is actief bezig om jongeren meer bij het Waddengebied te betrekken. Dit gebeurt onder meer door het verstrekken van subsidie aan projecten waar jongeren bij betrokken zijn. Een voorbeeld is de Ameland Academy, een vernieuwend campusconcept voor een horecaopleiding voor jongeren. Het Waddenfonds wil ook de kennis van jonge mensen over het Waddengebied vergroten en stimuleren dat zij er gaan wonen en werken. Verder wil het Waddenfonds ze betrekken bij visie- en beleidsvorming, projectontwikkeling en -uitvoering. Om dat te bereiken is in het najaar van 2022 een workshop met jongeren gehouden, als opvolger van de in 2021 opgeheven Young Wadden Academy. De workshop diende ook als instrument om de jongerengemeenschap, die mede ontstond door de Waddenmars in juni, in stand te houden.

Samen met het Omgevingsberaad Waddengebied en de ministeries hebben de Waddenacademie en het Waddenfonds zich ingezet voor de werving van Nederlandse jongeren voor onder meer de Waddenmars. Ook boden ze ondersteuning bij de organisatie van de Trilaterale Jongerenconferentie in november.

Pers

In 2022 verschenen er zes nieuwsbrieven met informatie over projecten, bijeenkomsten en ander Waddenfondsnieuws. Persberichten werden gericht verstuurd en zijn veelal en in diverse vormen overgenomen door vakbladen en regionale media zoals het Noordhollands Dagblad, de Leeuwarder Courant en het Dagblad van het Noorden. Ook landelijke en regionale nieuwszenders schonken in toenemende mate aandacht aan het Waddenfonds in hun berichtgeving.

De persgesprekken waarmee eind 2021 werd begonnen, gingen ook in 2022 door. In vier bijeenkomsten werden gehonoreerde subsidieaanvragen met een bijzonder karakter door projecteigenaren en het Waddenfonds aan journalisten toegelicht. De formule slaat aan: de meer persoonlijke informatie-uitwisseling heeft een positief effect.

Award

De documentaire [Silence of the Tides](#) is een Nederlandse documentaire over de getijden en seizoenen van het Waddengebied. Al in de eerste week trok de film meer dan 10.000 bezoekers. Maker Pieter-Rim de Kroon ontving hiervoor in 2022 de Kristallen Film Award. Het Waddenfonds heeft Silence of the Tides voor de helft gefinancierd.

Dierenwelzijn

Uit de Provinciale Staten van Noord-Holland kwam in het voorjaar de vraag of het Waddenfonds wellicht nog meer kan betekenen voor dierenwelzijn in het Waddengebied dan nu al het geval is. Verzocht werd om daarover met dierenwelzijnsorganisaties in gesprek te gaan. Die gesprekken werden in de zomer gevoerd, met als uitkomst dat partijen elkaar wederzijds opzoeken als dat logisch en noodzakelijk lijkt.

Profilering

Na toekenning van subsidie volgt voor elk project een startgesprek met projecteigenaren. Een nieuw en vast onderdeel van de agenda voor die gesprekken is dat het Waddenfonds aangeeft graag een rol te willen spelen bij openingen en ingebruiknemingen.

De governance in het Waddengebied

Sinds 2020 is de nieuwe governance van het Waddengebied een feit. Het is een uitwerking van het Regeerakkoord 2017-2021, waarin is opgenomen dat er één beheerautoriteit komt voor de Waddenzee, die een integraal beheerplan uitvoert. De achtergrond hiervan was dat de governance van het beheer van de Waddenzee als complex, inefficiënt en ondoelmatig werd ervaren. De Beheerautoriteit Waddenzee heeft als doel om natuurgebieden beter te beschermen en tegelijkertijd beter visbeheer vorm te geven. De ministeries van Infrastructuur en Waterstaat en van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit constateerden in 2019 dat de oprichting van een beheerautoriteit niet dé (enige) oplossing is voor structurele verbetering van de natuurkwaliteit. Ook op andere terreinen is aandacht nodig, bijvoorbeeld bij toekomstige beleidskeuzes ten aanzien van het medegebruik van het Waddengebied. Naast de instelling van de Beheerautoriteit Waddenzee zijn twee nieuwe overleggen geïntroduceerd: het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en het Omgevingsberaad Waddengebied.

Beheerautoriteit

De Beheerautoriteit Waddenzee is door de ministers van LNV en IenW samen met de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen opgericht. Doel van de Beheerautoriteit is om te komen tot een beter samenhangend en afgestemd beheer van het UNESCO Werelderfgoed Waddenzee op het gebied van natuur-, vis- en waterbeheer. De focus ligt op het versterken van de samenwerking tussen alle betrokken partijen. Er wordt samen met de beheerders een integraal beheerplan opgesteld en uitgevoerd.

Rijk (LNV en I&W)
Waddenprovincies
Betrokken gemeenten
Betrokken waterschappen
Voorzitter Omgevingsberaad

Bestuurlijk overleg Waddengebied

Rijk (LNV en I&W)
Waddenprovincies

Beheerautoriteit Waddenzee

CWN
Sectoren
Waddenacademie

Omgevingsberaad Waddengebied;
voorzitter CdK Fryslân als rijksheer

Rijk
Waddenprovincies
Betrokken gemeenten
Betrokken waterschappen

Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied

In het Bestuurlijk Overleg Wadden (BOW) zijn het Rijk, de drie provincies, kust- en eilandgemeenten en waterschappen bestuurlijk vertegenwoordigd, plus de voorzitter van het Omgevingsberaad. Het overleg is gericht op strategische besluitvorming over het beleid voor het Waddengebied. De voorzitter is de minister van Infrastructuur en Waterstaat als coördinerend bewindspersoon voor de Wadden.

Het Omgevingsberaad Waddengebied

Het Omgevingsberaad is een platform waar gestructureerd discussies over het Waddengebied kunnen worden geïnitieerd en gevoerd en waar ook informatie uitgewisseld kan worden. Deelnemers zijn gebruikers, maatschappelijke organisaties en de Waddenacademie. Rijk, provincies en andere overheden zijn geen lid, maar participeren wel als toehoorder in het Omgevingsberaad. Daar bespreken en toetsen ze beleidsvoorstellen. Daarmee is in de fase van beleidsontwikkeling en -toetsing een goede samenwerking tussen stakeholders en overheden verzekerd. Het beraad maakt integraal onderdeel uit van de beleidsomgeving en kan in die hoedanigheid ook thema's agenderen in het Bestuurlijk Overleg Waddengebied. De commissaris van de Koning van Fryslân is in zijn functie als rijksheer, voorzitter van het Omgevingsberaad en vicevoorzitter van het Bestuurlijk Overleg Waddengebied.

Agenda voor het Waddengebied 2050

In 2021 is de gezamenlijk ontwikkelde Agenda voor het Waddengebied 2050 vastgesteld. Het doel van deze Agenda is om als gezamenlijke overheden en maatschappelijke partijen het Waddengebied - ook in de toekomst - veilig, vitaal en veerkrachtig te houden. De Agenda voor het Waddengebied 2050 bundelt bestaande ambities, doelen en strategieën van Rijk en regio, scherpt deze aan waar dat kan en benoemt de belangrijkste opgaven en bijbehorende dilemma's die door nieuwe ontwikkelingen op het Waddengebied afkomen. Waar mogelijk bevat de Agenda ook nieuwe beleidskeuzes. In 2022 is het Uitvoeringsprogramma Waddengebied 2021-2026 ontwikkeld. De verwachting is dat dit Uitvoeringsprogramma in 2023 kan worden vastgesteld.

Integraal Beleidskader Natuur Waddenzee

Het Rijk werkt op dit moment aan een Integraal Beleidskader Natuur Waddenzee. Het zoeken naar draagvlak hiervoor gebeurt zorgvuldig, gezien de vele belangen in het gebied. In de brief van 20 december 2022 geeft de minister voor Natuur en Stikstof aan dat er wordt gewerkt aan het organiseren van het proces om te komen tot het beleidskader, het maken van een projectplan met mijlpalen en het inrichten van een m.e.r.-traject en partijen daarbij te betrekken. Het Bestuurlijk Overleg Waddengebied wordt daarover voor de zomer van 2023 geïnformeerd.

Relatie met het Waddenfonds

Voor het uitvoeren van programma's en projecten is de Agenda voor het Waddengebied 2050 voor het Waddenfonds mede richtinggevend. De provincies zijn vertegenwoordigd in het Bestuurlijk Overleg Waddengebied en nemen besluiten over de Agenda voor het Waddengebied 2050. Op deze manier zijn de doelen van het Waddenfonds en de Agenda met elkaar verweven. In het Uitvoeringsprogramma van de Agenda worden ook koppelingen gelegd met projecten die het Waddenfonds mogelijk maakt, zoals het programma Green Shipping. Het Waddenfonds kan als financier optreden voor onderdelen van het Uitvoeringsprogramma als dat past binnen het Uitvoeringskader van het Waddenfonds.

Evaluatie Waddenfonds

In maart 2020 is in opdracht van het dagelijks bestuur Bureau Wing gestart met de tussenevaluatie van het Waddenfonds. In december 2020 heeft Wing haar [bevindingen](#) gepresenteerd. In het [jaarverslag van 2021](#) is hier inhoudelijk aandacht aan besteed. Het merendeel van de aanbevelingen is verwerkt in het nieuwe Uitvoeringskader en Uitvoeringsprogramma.

Opvolging aanbevelingen

Afgerond

Het afgelopen jaar is eraan gewerkt om een aantal aanbevelingen in onze werkwijze op te nemen. Inmiddels zijn er drieëntwintig aanbevelingen afgerond. Het gaat om aanbevelingen die of met een eenmalige actie werden opgepakt of die meer beleidsmatig zijn en verwerkt werden in het nieuwe Uitvoeringskader/-programma. Ze zijn geborgd en vragen de komende jaren geen extra aandacht. Voorbeelden hiervan zijn aanbevelingen die zijn verwerkt in het Uitvoeringskader en -programma van het Waddenfonds:

1. Zet thematische openstellingen de komende jaren meer strategisch in voor het bereiken van doelen en effecten, in aanvulling op Investeringskader Waddengebied en laat daarbij indien nodig het maximale subsidiebedrag per project los.
In ons uitvoeringskader is geen maximaal subsidiebedrag meer opgenomen.
2. Communiceer helderder over het criterium Waddenspecifiek: waar moet een project aan voldoen om Waddenspecifiek te zijn. Overweeg het criterium meer in lijn te brengen met de kernkwaliteiten zoals in de Gebiedsagenda zijn beschreven.
In ons uitvoeringskader hebben we het criterium Waddenspecifiek nader omschreven en maken we gebruik van de kernkwaliteiten zoals die in de Gebiedsagenda zijn genoemd.
3. Verhoog in de komende jaren de inzet op de transitie naar duurzame visserij in het Waddengebied.
In ons uitvoeringskader hebben we meer doelspecificaties opgenomen om deze transitie mogelijk te maken.

Soms kiezen we er voor om aanbevelingen niet letterlijk op te volgen. Een voorbeeld hiervan is de aanbeveling: formuleer de actuele ambitie voor de verschillende hoofddoelen en geef een zo nauwkeurig mogelijke duiding wat het Waddenfonds aan het einde van zijn bestaan bereikt wil hebben. Zowel tijdens de gesprekken en werksessies met het Waddenfonds als in de enquête zijn er allerlei criteria genoemd om voor de verschillende hoofddoelen ambities te formuleren. Naast deze criteria bieden de 'outstanding universal values' en de 'outstanding principles' een raamwerk voor het opstellen van de ambitie rondom de ecologische doelen. Ook wordt aanbevolen om de relevante externe ontwikkelingen mee te nemen bij het opstellen van de ambitie.

In ons Uitvoeringskader/-programma hebben we ervoor gekozen om doelspecificaties op te nemen. Met deze doelspecificaties geven we richting aan welke projecten het Waddenfonds wil subsidiëren. Daarmee lijken ze op ambities maar ze geven ze in onze ogen meer ruimte om nieuwe initiatieven mogelijk te maken.

De twee aanbevelingen over de rol van het algemeen bestuur Waddenfonds en positie van Statenleden beschouwen we als afgerond. De reden hiervan is dat dit niet aan de uitvoeringsorganisatie van het Waddenfonds is om hier een voorstel voor te doen.

In uitvoering

Naast de drieëntwintig afgeronde aanbevelingen zijn er drieënveertig aanbevelingen die in uitvoering zijn. Deze aanbevelingen hebben we in onze werkwijze en procedures verwerkt. Voorbeelden hiervan zijn aanbevelingen die gericht waren op de communicatie met aanvragers en de algemenere communicatie, zoals de aanbeveling om toegankelijker te worden voor de lokale bevolking. Als reactie hierop hebben we een E-loket voor BLI-aanvragen ingericht en een Eilandtour georganiseerd. Een ander voorbeeld is de aanbeveling om een kennisprogramma op te stellen. Dit wordt door de Waddenacademie als nieuwe kennisregisseur vormgegeven. De Waddenacademie functioneert onder de nieuwe governance van het Omgevingsberaad Waddengebied en Bestuurlijk overleg Waddengebied.

Nog op te volgen

Er zijn nog elf aanbevelingen die op uitvoering wachten. Deze aanbevelingen vragen op een of andere wijze aanvullende acties. Een voorbeeld is de aanbeveling om periodiek het aanvraagproces met aanvragers te evalueren zodat we scherp blijven op ons proces. We gaan dit evaluatiemoment standaard opnemen in onze gesprekken met aanvragers en willen dit ook aan onze klankbordgroep voorleggen. Een ander voorbeeld van een aanbeveling waar we nog veel werk voor moeten verzetten is de evaluatie en monitoring van wat projecten hebben bijgedragen aan de doelen. Komend jaar voeren we daar een eerste proefevaluatie naar uit.

Afronding Waddenfonds

Wanneer is het Waddenfonds klaar:

In het [Uitvoeringskader Waddenfonds 2021-2027](#) is duidelijk aangegeven wat de ambities zijn die een bijdrage leveren aan de vier hoofddoelen. De drie Provinciale Staten hebben met het vaststellen van het Uitvoeringskader bevestigd de 2/3 (voor het IKW) en 1/3 (voor thematisch en BLI) verdeling van de jaardotatie in stand te houden.

Het Waddenfonds is eindig. In 2026 wordt de laatste jaardotatie van € 28.878 miljoen van het Rijk ontvangen. In de Gemeenschappelijke Regeling staat dat de regeling eindigt op 1 januari 2028. Tot en met 2027 bestaat het Waddenfonds in volle omvang en moet (in beginsel) ook aan alle (wettelijke) verplichtingen die gelden voor het openbaar lichaam worden voldaan. Die einddatum lijkt nog ver weg, maar met projectsubsidies die pas na vijf jaar of langer kunnen worden vastgesteld, is het zaak om tijdig op een en ander te anticiperen. Vanuit dat perspectief is het afgelopen jaar gewerkt aan een eerste verkenning van een goede afronding van het Waddenfonds. De komende tijd wordt inzichtelijk gemaakt en worden keuzes voorbereid hoe deze beëindiging moet plaatsvinden. Een eerste verkennend gesprek over de afronding van het Waddenfonds met het dagelijks bestuur heeft plaatsgevonden, zij hebben besloten om het nieuwe bestuur, na de statenverkiezingen in 2023, te voorzien van een overdrachtsdocument met mogelijke keuzes.

Inhoudelijk is de opdracht aan het Waddenfonds om een bijdrage te leveren aan de vier hoofddoelen voor het Waddengebied via het subsidiëren van projecten. De doelen voor het gebied zijn nog niet volledig bereikt als het Waddenfonds stopt. De hoofdredenen hiervoor zijn dat het Waddengebied nooit klaar zal zijn en dat de ambitie die geldt voor het Waddengebied vele malen groter is dan met de middelen van het Waddenfonds bereikt kunnen worden. De opgave om aan de doelen te werken blijft voor de betrokken overheden in het Waddengebied bestaan.

Ontwikkelbudget

Het ontwikkelbudget is bedoeld om ontwikkelingen in brede zin te financieren. Hiervoor is € 300.000,- op jaarbasis geraamd. In het verleden heeft het Waddenfonds bijvoorbeeld de ontwikkelkosten van de kennishuishouding uit dit budget gefinancierd, maar ook de voucherregeling om kwalitatief betere subsidieaanvragen te krijgen. Verder maken we gebruik van het ontwikkelbudget om thema's waarvan we zien dat ze achterblijven een extra impuls en sturing te geven. In 2022 is dit budget breder ingezet. Dit kwam als advies uit de evaluatie en als aanbeveling van de deskundigencommissie en kwaliteitscommissie.

In 2022 hebben we het ontwikkelbudget voor de volgende items ingezet:

Vanaf 2022 is € 100.000 van dit budget begroot voor communicatie. Zo hebben we de jaarlijkse Toogdag en onze Tour langs de eilanden georganiseerd. In het hoofdstuk [Dit was 2022](#) kunt u meer lezen over de communicatie, de Toogdag en Tour langs de eilanden.

Vanuit het ontwikkelbudget 2022 kreeg het programma Harlingen middelen voor het verder ontwikkelen van hun programma. Ook voor het programma voor de Waddeneilanden zijn gelden vrijgemaakt. Daarnaast zijn er middelen ingezet voor duurzame recreatie en toerisme, in het bijzonder een plan van aanpak voor de ontwikkeling van een Waddenbreed landschapsplan.

Economic Board Groningen ontwikkelt een programma vrijetijdseconomie. Met hun is afgesproken dat zij zich extra richten op het Waddengebied.

Samen met de Waddenacademie, Samenwerkingsverband de Waddeneilanden en Streekwurk van de provincie Fryslân heeft het Waddenfonds een plan ontwikkeld om jongeren structureel meer te betrekken bij het Waddengebied. In eerste instantie richt het plan zich op het bevorderen van stages en scripties over Waddenspecifieke thema's. Hiermee willen we de kennis over het Waddengebied bevorderen en leerlingen en studenten in contact brengen met ondernemers en organisaties in het Waddengebied.

Vanuit het thema Duurzame energie hebben we samen met overheidspartijen uit de drie provincies een onderzoekopdracht mogelijk gemaakt. Dit onafhankelijke onderzoek moet uitwijzen of zeven technieken voor het winnen van duurzame energie uit zeewater technisch mogelijk en ecologisch verantwoord is. De uitkomsten van dit onderzoek bepalen waar het Waddenfonds zich de komende jaren op zal focussen.

De Waddenfondsorganisatie

Algemeen en dagelijks bestuur

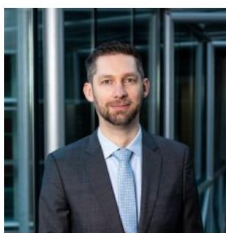
Het Waddenfonds is een Gemeenschappelijke Regeling van de provincies Noord-Holland, Fryslân en Groningen en wordt bestuurd door het algemeen bestuur. Het algemeen bestuur bestaat uit negen leden, drie per provincie. Drie leden uit het algemeen bestuur vormen ook het dagelijks bestuur. Dat zijn in de praktijk de drie gedeputeerden, die in hun eigen provincie het Waddenfonds in portefeuille hebben. Het dagelijks bestuur kent subsidies toe en stuurt de uitvoeringsorganisatie van het fonds aan.

De heer Johan Hamster is per 9 maart 2022 benoemd als lid van het algemeen en dagelijks bestuur.

C.J. (Cees) Loggen

lid algemeen en dagelijks bestuur
(voorzitter), gedeputeerde provincie
Noord-Holland

H.J. (Johan) Hamster

lid algemeen en dagelijks bestuur,
gedeputeerde provincie Groningen

S. (Sietske) Poepjes

lid algemeen en dagelijks bestuur,
gedeputeerde provincie Fryslân

F. (Fleur) Gräper – van Koolwijk

lid algemeen bestuur, gedeputeerde
provincie Groningen

E.M. (Mirjam) Wulfse

lid algemeen bestuur, gedeputeerde
provincie Groningen

F. (Friso) Douwstra

lid algemeen bestuur, gedeputeerde
provincie Fryslân

K. (Klaas) Fokkinga

lid algemeen bestuur, gedeputeerde
provincie Fryslân

M.T. (Rien) Cardol

lid algemeen bestuur, statenlid provincie
Noord-Holland

G.L.J. (Gert-Jan) Leerink

lid algemeen bestuur, statenlid provincie
Noord-Holland

Uitvoeringsorganisatie

Om het dagelijks bestuur en het algemeen bestuur van het Waddenfonds te ondersteunen, is sinds 2012 een kleine uitvoeringsorganisatie actief. Die bestaat uit een secretaris-directeur, een plaatsvervangend directeur, programmaregisseurs en medewerkers die ondersteuning bieden.

Gerben Huisman
secretaris-directeur

Geert Boesjes
programmaregisseur voor Duurzame
visserij / plaatsvervangend directeur

Ciska Bolman
organisatie- en projectassistent

Jelske Leemeijer
organisatie- en projectassistent

Geiske Zijlstra
organisatie- en projectassistent

Hans van Hilten
programmaregisseur voor Natuur,
Verduurzaming energiehuishouding

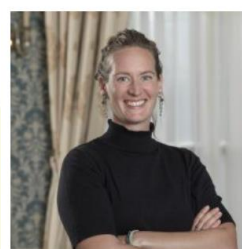
Martine Kriesels
programmaregisseur voor Duurzame
recreatie en toerisme en Budget Lokale
Innovaties (BLI)

Jacoline Beerepoot
programmaregisseur voor
Werelderfgoed, cultuur & landschap

Allard Steenstra
programmaregisseur voor Water, bodem,
licht en geluid, Duurzame Waddenhavens,
Duurzame Landbouw

Sarah Verroen
programmaregisseur voor Werelderfgoed,
cultuur & landschap

Per september 2022 heeft Sarah Verroen de taken als programmaregisseur overgenomen van Jacoline Beerepoot.

De subsidiespecialisten van het Waddenfonds huren we in van de afdeling subsidies van de provincie Fryslân. Onder Beheer en Controle is daar meer over te lezen. Voor alle andere ondersteunende diensten huren we ook menskracht van de provincie Fryslân in.

Dit zijn onze medewerkers bij de beheerorganisatie van het Waddenfonds:

Gerda Roelofsen
subsidiespecialist

Jeroen van Dongen
subsidiespecialist

Dirk van der Meij
subsidiespecialist

Wilte de Haan
subsidiespecialist

Maarten van den Akker
subsidiespecialist

Sabine van der Heijden
juridisch medewerker

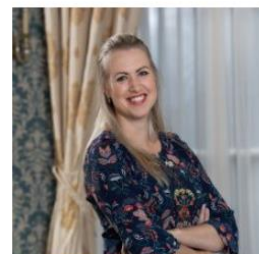
Ingrid Postma
subsidiespecialist

Renze Schootstra
subsidiespecialist

Yen Tran
secretariaat

Jennieke Algra-Stoelwinder
subsidiespecialist

Anneke Kornelis
subsidiespecialist

Arend Smits
subsidiespecialist

Commissie Kwaliteitstoetsing Waddenfonds

Het algemeen bestuur van het Waddenfonds heeft een onafhankelijke adviescommissie ingesteld, die het bestuur gevraagd en ongevraagd adviseert over:

- Het ontwerp-uitvoeringskader, het ontwerp-uitvoeringsprogramma en het conceptjaarverslag;
- De monitoring en periodieke evaluatie van het beheer van het Waddenfonds en de besteding van middelen;
- Alle voorkomende zaken die van belang worden geacht voor een goed functioneren van het fonds, zowel gevraagd als ongevraagd.

De adviezen die de commissie heeft uitgebracht zijn te raadplegen op onze website www.waddenfonds.nl.

De commissie bestaat uit deskundigen op het terrein van economie, ecologie, energie, toerisme, landschap en cultuurhistorie, bestuurlijke en bedrijfsmatige processen en controlling & accountancy.

De samenstelling van de commissie is in 2022 veranderd.

Per 15 maart 2022 heeft dhr. Roelof Balk de taken als lid van dhr. Pieter Siebinga overgenomen:

Drs. F.C. (Francine) Giskes

Voorzitter en Lid van de Algemene Rekenkamer, voormalig burgemeester van Texel en voormalig lid van de Tweede Kamer voor D66.

M. (Mariëtte) Pennarts-Pouw

Werkzaam als regiomanager bij de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed in Amersfoort. Was eerder directielid van Kruit Communicatie&Design in Montfoort, Lid Rekenkamercommissie en gedeputeerde in de provincie Utrecht.

Mr. K. (Kees) Lankester

Afgestudeerd als marien bioloog aan de Universiteit van Amsterdam, gespecialiseerd in walvisvaart en visserij. Ruim 25 jaar actief in de internationale natuurbescherming, adviseur voor duurzame visserij en natuurbehoud in zee.

Drs. M. (Marjolein) Quené MBA

Historicus en bedrijfskundige. Werkte bij een energiemaatschappij en bij de Sociale Verzekeringsbank. Nu o.a. actief als bestuurslid bij een waterschap en als auteur.

Drs. H.R. (Roelof) Balk

Econoom, publiek-private financiering en fondsen. Werkte bij het Ministerie van Financiën en was directeur van het Nationaal Groenfonds en van Fondsenbeheer Nederland. Nu o.a. geassocieerd adviseur Slim Financieren bij Lysias Advies.

Adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds

Voor de advisering over de behandeling van bezwaarschriften en klachten heeft het algemeen bestuur de onafhankelijke adviescommissie rechtsbescherming Waddenfonds ingesteld. De voorzitter en leden maken geen deel uit van of zijn niet werkzaam bij een bestuursorgaan van het openbaar lichaam Waddenfonds.

Algemene verordening gegevensbescherming

Het Waddenfonds verwerkt persoonsgegevens. Die gegevens zijn vooral nodig om onze publieke taken uit te kunnen voeren. Vanzelfsprekend wordt hier uiterst zorgvuldig mee omgegaan. Het dagelijks bestuur heeft een functionaris gegevensbescherming aangesteld, die toezicht houdt op de verwerking. Ook houdt het Waddenfonds een Register van verwerkingsactiviteiten bij. In onze [Privacyverklaring](#), die is te raadplegen op de website, is omschreven hoe het Waddenfonds omgaat met de verwerking van persoonsgegevens.

Bezwaarschriften en informatieverzoeken

Het afgelopen jaar zijn er bij het Waddenfonds drie bezwaarschriften ingediend tegen een besluit over subsidieverlening. Er was nog één bezwaar in behandeling vanuit het vorige jaar.

Twee bezwaren hebben geleid tot een herzieningsbesluit en beide zijn daarna ingetrokken. Eén bezwaar is ingetrokken door de bezwaarmaker en één bezwaar is nog in behandeling.

In 2022 is er één informatieverzoek in het kader van de Wet Open Overheid (WOO) ingediend en zijn er geen klachten bij het Waddenfonds ingediend.

Beheer en Controle

Als het bestuur besluit subsidie te verlenen tot het moment dat een project definitief wordt vastgesteld en de subsidie wordt uitbetaald, bevindt een project zich in de beheerfase. In deze fase dient de aanvrager te rapporteren over de voortgang van een project. Met uitzondering van projecten binnen de regeling BLI is de eindbegunstigde verplicht één keer per jaar een voortgangsrapportage in te dienen. Voor projecten met een hoog risico bestaat de mogelijkheid een verplichting op te nemen om twee keer per jaar te rapporteren.

Onze subsidiespecialisten hebben een actieve rol in de voorlichtingstrajecten voorafgaand aan nieuwe aanvraagrondes en openstellingen. Ze geven uitleg over diverse subsidie technische en projectmatige onderwerpen en schuiven aan bij voorlichtingsgesprekken met programmaregisseurs om nationale en Europese regelgeving nader toe te lichten.

In de beheerfase kan de eindbegunstigde een voorschot aanvragen of een wijzigingsverzoek indienen. Er wordt maximaal 80% van het subsidiebedrag uitgekeerd in de vorm van voorschotten. Voordat een aanvrager een nieuw voorschotverzoek indient, moet het voorgaande voorschot worden verantwoord op basis van gerealiseerde kosten. Aanvrager dient wijzigingen in het project tijdig te melden bij het Waddenfonds door middel van een wijzigingsverzoek. Deze wijzigingen kunnen bijvoorbeeld betrekking hebben op veranderingen in de looptijd van het project, de projectorganisatie, verschuivingen in de begroting of wijzigingen in de directe resultaten van een project (de output). Omdat het Waddenfonds subsidie verstrekt aan complexe en langdurige projecten, waarbij niet alles kan worden voorzien, worden er regelmatig wijzigingsverzoeken ingediend.

Wijzigingsverzoeken worden beoordeeld op basis van twee hoofdvoorwaarden:

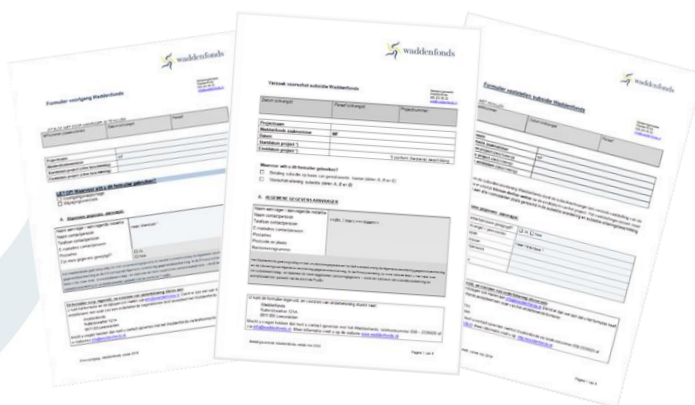
1. De mate waarin de subsidieontvanger wijzigingen had kunnen of moeten voorzien;
2. De mate waarin de subsidieontvanger daar invloed op uit kan oefenen.

Onze subsidiespecialisten proberen de uitvoeringsrisico's vooral vroegtijdig te herkennen. Dit wordt gedaan door actief contact te zoeken en te houden met de subsidieontvangers. Er wordt gevraagd naar voortgangsrapportages, er worden voortgangs- en voorlichtingsgesprekken gevoerd en vragen beantwoord. Ook wordt geadviseerd over lopende zaken tijdens het project. Op die manier lukt het om de uitvoeringsrisico's en vooral financiële risico's voor het Waddenfonds beperkt te houden. Het komt voor dat er een subsidie naar beneden moet worden bijgesteld of zelfs moet worden ingetrokken. De directeur legt dit soort besluiten voor aan het dagelijks bestuur van het Waddenfonds.

In de onderstaande tabel wordt inzicht gegeven in aantallen van de verschillende werkzaamheden bij de beheerorganisatie.

Categorie	Behandeld	BLI	Thematisch	Majeur
Voorschotten	51	4	31	16
Voortgangsrapportages	62	2	26	34
Wijzigingen	85	20	44	21
Beheer en controle	174	9	87	78
Vaststellingen	27	14	10	3
Verleningen *)	17	-	17	-
Afwijzingen	10	9	1	-
Totaal	426	58	216	152

*) De aanvragen in het kader van Budget Lokale Innovaties (BLI) worden meteen vastgesteld.

Wijzigingen in projecten 2022

Tijdens de uitvoering van de projecten kunnen wijzigingen ontstaan. Deze wijzigingen dient de aanvrager te melden aan het Waddenfonds. Voordat het formele wijzigingsverzoek wordt ingediend vinden er vaak al gesprekken plaats met de aanvrager. Hierdoor kan een aantal vragen over wijzigingen vaak direct al worden beantwoord. Na formele indiening beoordeelt de beheerorganisatie deze wijzigingsverzoeken en neemt indien nodig contact op met de aanvrager voor aanvullende informatie. Indien nodig beoordeelt de programmaregisseur een inhoudelijke wijziging. De aanvrager krijgt vervolgens een wijzigingsbeschikking, waarin staat of het Waddenfonds akkoord gaat met het ingediende wijzigingsverzoek.

In 2022 heeft het Waddenfonds vijftachtig wijzigingsverzoeken ontvangen en behandeld. Hieronder wordt de verdeling tussen de typen projecten uiteengezet.

BLI	Thematisch	Majeur	Totaal
20	44	21	85

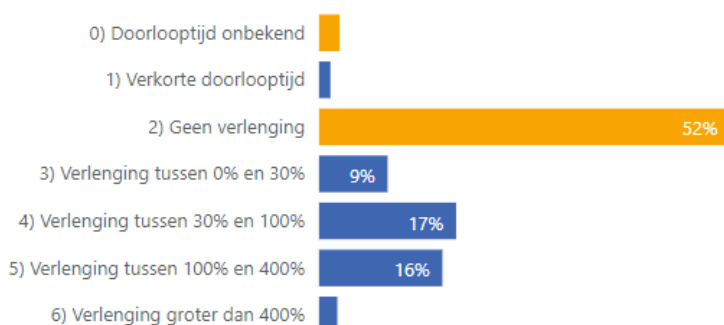
In onderstaande tabel hebben we de binnen gekomen wijzigingsverzoeken in 2022 gecategoriseerd.

Categorie	Behandeld
Totaal	85
COVID-19 wijzigingsverzoeken	19
Wijziging output/inhoudelijke activiteiten	18
Wijziging begroting/financiering	12
Uitstel indiening vaststelling	1
Verlenging projectperiode	35

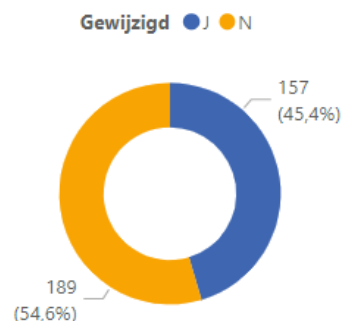
De inhoud van de wijzigingsverzoeken is divers. Verzoeken om verlenging van de projectperiode komen veel voor. De aanvrager geeft bijvoorbeeld aan dat een project niet in de vooraf aangegeven periode kan worden uitgevoerd als gevolg van de coronamaatregelen. Dit betreft vooral het niet of te laat leveren van bouwmaterialen of het niet kunnen uitvoeren van bepaalde activiteiten als gevolg van de aanpak van corona. Daarnaast hebben we gezien in de wijzigingsverzoeken dat projecten kampen met hogere kosten, waarna inhoudelijk aanpassingen plaatsvinden, om de kosten binnen de begroting te houden.

Vanwege de complexe aard van veel projecten die het Waddenfonds subsidieert komt het geregeld voor dat tijdens de uitvoering ervan de looptijd moet worden verlengd. Onderstaande diagrammen maken dit inzichtelijk.

Aantal zaken per verlengde doorlooptijd groep

Aandeel (on)gewijzigd

Covid-19 wijzigingsverzoeken

Het afgelopen jaar kregen we ook te maken met verzoeken voor extra Waddenfondssubsidie door kostenstijgingen als gevolg van de coronapandemie. Vooral de kosten van bouwmaterialen stegen fors. Normaliter is het Waddenfonds van mening dat gestegen kosten onder reguliere projectrisico's vallen, waarvoor aanvragers zelf een oplossing moeten vinden. Hier is echter sprake van een uitzonderlijke situatie en daarom heeft het Waddenfonds in acht gevallen, mits dit goed onderbouwd kon worden en andere financiers ook bijdragen, extra subsidie toegekend. Dit betrof drie thematische en vijf majeure projecten.

Majeure projecten

Voor projecten die via het Investeringskader Waddengebied bij het Waddenfonds binnen komen zijn geen aparte subsidieregelingen en openstellingen. Het gaat hier in veel gevallen om grootschalige programma's met meerdere deelprojecten over meerdere jaren. Omdat het aanvragen betreft die (meerjarig) aan de begroting toegevoegd worden, legt het dagelijks bestuur een wijziging van de begroting voor aan het algemeen bestuur. Hierna kan het dagelijks bestuur definitief een besluit nemen over de subsidieverlening. Op deze wijze wordt dan voor een dergelijk project een reservering voor meerdere jaren opgenomen in de begroting. In de begroting 2016 is geïntroduceerd dat het Waddenfonds een deel (2/3e deel à € 16,5 miljoen) van de jaarlijkse Rijksdotaties kan inzetten voor majeure projecten. Bij subsidies aan majeure projecten gaat het om grote bedragen, - vanaf € 500.000,-. In de financiële verordening is de basis gelegd om voor dergelijke projecten meerjarig begrotingsmiddelen te reserveren.

Na introductie van het Investeringskader en het stelsel waarmee projecten meerjarig gefinancierd kunnen worden, kan met het verstrekken van een subsidie aan een majeur project een beslag ontstaan op de ruimte van komende begrotingen. Dit kan het geschetste meerjarenperspectief voor de komende begrotingsjaren doen wijzigen. Als een intentie tot gevolg heeft dat er een beslag wordt gelegd op de begrotingsruimte van komende begrotingen wordt daarmee het 'vrij' beschikbaar budget voor subsidiethema's en -programma's in die komende jaren verlaagd.

De begroting bevat een specificatie met majeure projecten waarover sinds het begin van het Investeringskader Waddengebied besloten is en waarvoor nog steeds meerjarige begrotingsconsequenties gelden.

De consequentie van het meerjarig beschikken van middelen in begrotingen is dat dit doorwerkt in volgende begrotingsjaren, terwijl in de jaarcyclus elk jaar de begroting voor het daaropvolgende jaar voor zienswijze aan Provinciale Staten wordt voorgelegd en daaropvolgend door het algemeen bestuur wordt vastgesteld.

In de afgelopen jaren is er verder gewerkt aan het programmeren van majeure projecten. De op begrotingsbasis beschikbaar gestelde middelen voor subsidies bleken niet voldoende om de ambities te realiseren en te dekken. Om daarvoor op tijd middelen beschikbaar te hebben is er in 2018 dan ook besloten tot een wijziging van de begroting Waddenfonds 2018. Vanuit de Algemene Reserve is toen 30 miljoen met een wijziging van de begroting beschikbaar gesteld voor investeringen in majeure projecten.

In 2022 is er door het Waddenfonds en het Investeringskader Waddengebied gekeken naar de Algemene Reserve van € 25,7 miljoen, peildatum 2020, en de mogelijkheid om deze (deels) in te zetten voor majeure projecten. Het algemeen bestuur heeft - op basis van een voorstel vanuit het fonds en investeringskader Waddengebied - in december 2022 besloten om deze reserve nog niet te gaan verdelen over majeure, thematische en BLI-projecten. Besloten is om eind 2023 opnieuw de balans op te maken of een andere verdeling gewenst is.

Jaarcijfers

In hoofdstuk 2 is de jaarrekening over 2022 te vinden. Hiermee legt het bestuur van het Waddenfonds financiële verantwoording af over het gevoerde beleid. Voor een eerste indruk hierbij alvast een samenvatting van de meest relevante cijfers, de verkorte balans.

In het overzicht zijn de baten en lasten en het financieel resultaat opgenomen (raming en realisatie). Bij de realisatie over 2022 gaat het onder andere om de volgende posten, die in de Jaarrekening nader worden toegelicht:

<u>Baten</u>	
Decentralisatie-uitkering	28.878.000
Rente	846.770
	29.724.770
<u>Lasten</u>	
Beschikte subsidies (toegevoegd aan OP)	12.288.453
Saldo vrijval projecten	-317.254
Majeure projecten	8.264.119
Waddenacademie	1.009.063
Monitoring	84.502
Ontwikkelbudget	128.410
Waardevermindering vorderingen	85.000
Organisatiekosten	2.150.651
	23.692.944
Saldo van baten en lasten	6.031.826
Onttrekking aan de algemene reserve	850.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	13.794.300
Onttrekking aan reserve Majeure projecten	20.559.500
Mutatie reserves naar Majeure projecten	-28.795.481
Mutatie reserves naar overloop bestemmingsreserve	-10.549.300
Gerealiseerde resultaat	1.890.844

Evaluatie & monitoringssysteem

Het Waddenfonds heeft een Evaluatie- en Monitoringssysteem (EMS) ontwikkeld dat nog verder wordt verfijnd. Het systeem moet beter zicht geven op wat de gesubsidieerde projecten en programma's gezamenlijk bijdragen aan de hoofdoelen van het Waddenfonds. Ook moeten de verwachte effecten (= outcome) van projecten duidelijker worden. Van belang is te noemen dat het Waddenfonds een bijdrage levert aan de doelen, maar dat de opgaven zoals benoemd in de vier hoofddoelen nooit in zijn geheel behaald zullen worden omdat het Waddengebied nooit af zal zijn.

Het vernieuwde instrument verplicht aanvragers van een subsidiestroom een aantal zaken in hun aanvraag duidelijk te maken:

- het beoogde resultaat van het project (output)
- de beoogde effecten van het project (outcome)
- aan welke (gespecificeerde) doelen het project bijdraagt
- in welke mate het project vervolgens aan deze doelen bijdraagt
- welke outcome indicatoren daarbij gebruikt moeten worden en wat het project kan bijdragen aan de streefwaarden voor de, voor het project relevante, outcome indicatoren

In november 2020 heeft het dagelijks bestuur de beleidsregel Monitoring & Evaluatie Waddenfonds (BME) vastgesteld. In 2021 is er samen met het Investeringskader Waddengebied van de drie Waddenprovincies gewerkt aan het verder verbeteren van de outcome indicatorenset en het bepalen van bijbehorende streefwaarden. Deze streefwaarden zijn richtinggevend en worden op basis van uit te voeren evaluaties in de toekomst steeds realistischer. In 2022 zijn de gespecificeerde doelen opgenomen in de [beleidsregel monitoring](#) en zijn de outcome indicatoren met de daaraan verbonden streefwaarden opgenomen in het [format van het projectplan](#). Het dagelijks bestuur heeft daarover in maart 2022 een besluit genomen. Dat heeft geleid tot een aparte pagina monitoring [op de website van het Waddenfonds](#), waar aanvragers gemakkelijk op één plek kunnen vinden wat er op dat gebied van hen wordt verwacht. Daarmee is geborgd dat in nieuwe aanvragen uitvoering wordt gegeven aan de beleidsregel BME. Vanaf juli 2022 is gestart met de uitvoering van de zogenaamde "inhaalslag" die erop is gericht om al lopende projecten te laten voldoen aan de BME.

Het EMS wordt toegepast bij zowel thematische projecten als majeure projecten met een subsidie van het Waddenfonds vanaf € 125.000,-. Op deze manier voorkomen we dat de administratieve last voor kleinere projecten te groot wordt. Bij de toepassing van het systeem wordt zoveel mogelijk gebruik gemaakt van gegevens die toegankelijk zijn via de [Basismonitoring Wadden](#). Daarin worden alle monitoringgegevens zoveel mogelijk samengebracht en ontsloten. De Basismonitoring Wadden geeft informatie over de ontwikkelingen en trends in de Waddenzee en daarmee inzicht aan beheerders en gebruikers. Aanvullend daarop zal waar nodig gebruik gemaakt worden van andere meetnetten met monitoringsdata die bijvoorbeeld beheerd worden door het Rijk of de provincies, maar die (nog) geen onderdeel zijn van de Basismonitoring.

Het plan van aanpak Implementatie monitorings- en evaluatiesystematiek is in 2021 al deels uitgevoerd. In 2022 is gestart met het bepalen van de waarde van de outcome indicatoren in 2016 (de startdatum van het IKW) als 0-meting. Ook worden tegelijkertijd de waarden van de outcome indicatoren per project bepaald op het moment dat de uitvoering daarvan is gestart. Dat wordt de "vertrekwaarde" genoemd, die kan worden gezien als de 0-meting van een betreffend project. Samen met de uitkomst van de "inhaalslag" kunnen aanvragers en toekomstige beoordelaars die de evaluatie uitvoeren om te bepalen in welke mate projecten hebben bijgedragen aan de doelen van het Investeringskader Waddengebied en Waddenfonds.

Om te kunnen bepalen of subsidieaanvragen voldoen aan het EMS is er geregeld en voortdurend specifieke kennis nodig. Daarvoor kan het Waddenfonds gebruik maken van een expertnetwerk. Het expertteam heeft in 2022 op verzoek van het Waddenfonds over een tweetal aanvragen advies uitgebracht. Het betreft de twee projecten Waterstof hub Delfzijl en Great Plastic Bake Off: de verwerking van plasticafval in Lauwersoog. Verder is vanuit het Waddenfonds in 2022 expertise ingebracht voor het plan van aanpak voor de monitoring van de Gebiedsagenda Wadden. Het Waddenfonds streeft ernaar dat de Gebiedsagenda maximaal gebruik gaat maken van het evaluatie- en monitoringssysteem en aansluiting zoekt bij het EMS.

Voor de Thematische openstelling 2022-1 vonden vanaf april voorlichtingsbijeenkomsten in de drie Waddenprovincies plaats, waarin ook werd toegelicht aan welke eisen de aanvragers vanuit het EMS moeten voldoen. Dat is ook gebeurd tijdens de 'eilandtour' die het Waddenfonds heeft gehouden om aanvragen van de Waddeneilanden te stimuleren.

Het fundament voor een goede evaluatie ligt in de monitoring van output en outcome van een project. Op basis van expert judgement, de projectmonitoring en de Basismonitoring Wadden, wordt duidelijk wat de te verwachte bijdrage van projecten aan de Waddenfondsdoelen zullen zijn. Met behulp van het evaluatie-instrument zal getoetst worden of de gesubsidieerde projecten bijdragen aan de doelen van het Waddenfonds. De eerste (proef) evaluatie op basis van het EMS staat gepland voor 2023. In 2022 is daarvoor een plan van aanpak in samenspraak met de Waddenacademie en de provincies opgesteld. Na beëindiging van de Wet Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds vindt de eindevaluatie plaats.

De aanpak van monitoring en evaluatie in samenwerking met de Basismonitoring Wadden en de inzet van de Waddenacademie maken de uitkomsten beschikbaar voor het te ontwikkelen kennisprogramma van de kennisregisseur. De resultaten van monitoring en evaluatie kunnen voor de leden van het Omgevingsberaad als input dienen voor beleidsontwikkeling en/of beheer van het Waddengebied.

Budget Monitoring

Vanuit het budget Monitoring is een bijdrage geleverd aan het Nederlands Instituut voor Ecologie voor het LTER LIFE programma. Dit programma LTER LIFE zal in de toekomst een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de monitoring in het Waddengebied, gericht op het verbeteren van de data-infrastructuur in de Wadden.

Interviews

Rien Cardol, lid van het algemeen bestuur van het Waddenfonds

‘Waddenzee nog steeds enorm kwetsbaar’

De ecologische poot van het Waddenfonds verdient meer aandacht. Afzwaaiend AB-lid Rien Cardol (69) pleit ook voor een betere toetsing aan dierenwelzijn van bij het Waddenfonds ingediende projecten. En dan heeft hij nog een derde wens. “We moeten als provincies blijven samenwerken met het rijk, anders blijft het gefröbel in de kantlijn.”

Cardol was vier jaar lid van het algemeen Bestuur van het Waddenfonds als statenlid van Groen Links van Noord-Holland. Hij begon in 2019, toen het Waddenfonds negatief in het nieuws kwam, herinnert de oud-communicatieadviseur van onder meer Staatsbosbeheer zich nog goed. “Dat er

geld naar dorpshuizen ging, had niks met het Waddengebied te maken, werd er gezegd. Maar een van de doelstellingen van het Waddenfonds is juist om de leefbaarheid te versterken. Daar zijn kleine projecten heel goed voor. Maar blijkbaar konden we dat toen niet goed uitleggen. Daarna is de communicatie verbeterd. De website werd beter en er kwamen goede filmpjes over projecten.”

Cardol leerde het Waddengebied pas later in zijn leven kennen. “Ik ben een laatbloeiër”, grapt hij. “Toen we als gezin in Drenthe woonden, gingen we geregeld naar Ameland en Lauwersoog. Ik ben een fan van de zee en het kustgebied.” Later raakte hij meer verknocht aan het Wad, toen hij als communicatieadviseur geregeld de Waddeneilanden aan deed. “Dat ik na mijn pensioen AB-lid werd was de hoofdprijs. Het hielp mijn binding met het gebied nog meer versterken.”

De Waddenzee is nog steeds “enorm kwetsbaar”, meent Cardol. Cruciaal voor het behoud van het Wad is dat het de ruimte krijgt om als één systeem te functioneren, verklaart hij. “De Vismigratierivier in de Afsluitdijk is daar een mooi voorbeeld voor.” Dankzij het Waddenfonds traden er afgelopen jaren wel verbeteringen op in het Waddensysteem. “Door het uitkopen van garnalenvissers bijvoorbeeld krijgt de bodem kans zich te herstellen.”

Mooi, maar de Waddenzee verdient blijvende bescherming, beklemtoont hij. “Het is absoluut noodzakelijk dat we blijven investeren in natuurherstel en natuurverbetering. Ook na 2026 als het Waddenfonds stopt”. Het geopperde idee van een Kustfonds spreekt hem dan ook aan. “Daar zou het rijk geld in moeten stoppen, waarbij de drie waddenprovincies en andere organisaties als cofinancier kunnen optreden.”

Belangrijk bij een toekomstig Kustfonds is ook dat de provincies Noord-Holland, Groningen en Friesland samen blijven optrekken, onderstreept Cardol. “Als je echt het systeem van de Waddenzee wilt herstellen, heb je te maken met grote bedragen. Dan moet je als drie provincies samenwerken. Gebeurt dat niet, dan blijft het gefröbel in de marge.”

De balans van het Waddenfonds zou naar zijn smaak iets mogen doorslaan richting ecologie. “Nu is de verdeelsleutel ecologie-economie fiftyfifty, hoewel het daarbij gelukkig wel om duurzame economie gaat. Ik zie graag een verschuiving ten gunste van de ecologie.” Cardol vindt verder dat dierenwelzijn als criterium moet gaan gelden bij projectaanvragen. “We doen het op dit punt zo slecht nog niet. Maar het kan explicieter. In de hele maatschappij zie je een tendens om dieren een stem te geven. Het Waddenfonds zou meer kunnen samenwerken met dierenwelzijnsorganisaties.”

‘Focus op de komende vijf jaar’

Econoom Roelof Balk (61) trad in maart dit jaar toe tot de Kwaliteitscommissie van het Waddenfonds. Wat hem opvalt is dat er al veel wordt gekeken naar wat er na 2027 moet gebeuren, als het Waddenfonds stopt. Zelf richt hij zich liever op de actualiteit. De toekomst van het Waddengebied ziet hij optimistisch in. “De jonge generatie wil het anders doen.”

Met de boot de oversteek maken naar Texel, Vlieland of Ameland. “Als kind vond ik dat al een hele belevenis”, vertelt Balk. Ook nu komt hij met zijn vrouw nog veel op de Waddeneilanden. “We hebben een paar keer de Vuurtoren-trail op Ameland gelopen en we kamperen graag op het noordelijkste puntje van Texel. Wadlopen doe ik ook.” De dynamiek van de natuur in het Waddengebied spreekt hem aan. “De overgang van land naar water, de wind, de getijden: de delta in optima forma.”

Balk werkte bij het Ministerie van Financiën en was ook directeur van het Nationaal Groenfonds, een investeringsinstelling voor de groene leefomgeving. Hij werd benaderd om Pieter Siebenga op te volgen als lid van de Kwaliteitscommissie, die het bestuur gevraagd en ongevraagd kan adviseren. “Het Waddenfonds bestaat uit twee woorden: Wadden en fonds en met beide heb ik affiniteit”, licht hij toe. “De rol van de Kwaliteitscommissie is om die twee zo optimaal mogelijk met elkaar te verbinden. In het dynamische Waddengebied komen alle natuurwaarden en landschapskwaliteiten samen, maar het is ook voor de mens belangrijk. Het is de uitdaging om een duurzaam evenwicht te vinden tussen de ecosystemen en de bewoners en gebruikers.”

Hij noemt de Brede Groene Dijk als mooi voorbeeld waarbij zowel natuurversterking als duurzaam gebruik van lokale grondstoffen en hoogwaterbescherming hand in hand gaan. “Gedroogd slib uit de Eems-Dollard wordt als klei gebruikt om de dijk te versterken. Een voorbeeld van een project dat kennis oplevert, die je elders ook kunt toepassen. Het is belangrijk dat we als Waddenfonds bijdragen aan opschaling van kennis. Zo bereik je een breed effect.”

Zijn indruk, na een half jaar, is dat het Waddenfonds een solide organisatie is, met sterke verbindingen naar de samenleving. “De waddenprovincies werken bestuurlijk goed samen”, constateert hij. “Versterking van de ecologie, duurzame economie en kennisontwikkeling in zowel grote als kleine projecten vormt een mooi palet.”

Waar bestuurlijk al veel wordt gesproken over wat er moet gebeuren als het Waddenfonds in 2027 stopt, legt Balk liever de focus op het hier en nu en de komende vijf jaar. “Die vijf jaar zijn onze corebusiness. Er is nog veel te doen als je ziet wat er allemaal op ons afkomt. Denk aan klimaatverandering, verzilting, afnemende biodiversiteit, bodemdaling, maar ook de landbouw- en energietransitie.” Sombor wordt hij er niet van. “Ik ben

optimistisch en zie veel perspectief, zeker bij de jonge generatie, die beseft dat het anders moet. De komende vijf jaar zijn dus heel belangrijk. We mogen niet achterover gaan leunen. Het Waddenfonds moet aan de bak.”

Uitgelichte projecten

De gekozen projecten tonen aan dat er op veel fronten wordt geïnvesteerd in het Waddengebied. Hoewel de initiatieven zeer divers zijn, sluiten ze alle aan bij de hoofddoelen van het Waddenfonds en dragen zo bij aan de verdere ecologische en economische ontwikkeling van het Waddengebied. Voor een impressie worden hieronder vier projecten uitgelicht.

Thematisch project | Sleutelen aan zeegrasherstel

Dit betreft een lopend project en is in 2022 afgerond en moet door het Waddenfonds nog worden vastgesteld

Aanvrager: Vereniging Natuurmonumenten

Totale projectkosten: € 819.700,-

Verleende subsidie Waddenfonds: € 475.426,-

Overheidsbijdrage: € 557.396,-

Overige bijdrage: € 262.304,-

Thema: Natuur

Projectinformatie

Met dit project wordt beoogd een bijdrage te leveren aan het herstel van de zeegrasvelden in de Waddenzee. Zeegras is een zogenaamde biobouwer en van groot belang voor een natuurlijk ecosysteem in de Waddenzee. Sleutelen aan zeegrasherstel gaat praktijkproeven en monitoringactiviteiten verrichten. Er zal onder andere op de wadplaten in de Waddenzee zeegraszaad worden gezaaid. Hiermee wordt onderzocht wat de bottlenecks voor duurzaam, grootschalig herstel van de velden zijn. Tevens wordt onderzocht op welke wijze aan voldoende uitgangsmateriaal (zeegraszaad) gekomen kan worden zonder de brongebieden te verstoren. De aanvrager wil uitproberen of zeegras onder gecontroleerde opschaalbare omstandigheden te kweken is om op die wijze zaad te winnen.

'Spectaculair resultaat voor 'Sleutelen aan zeegrasherstel' '

Bij de Griender Waard is de afgelopen vier jaar een zeegrasgebied ontstaan van maar liefst 600 hectare groot. Dat is het spectaculaire resultaat van het project "Sleutelen aan zeegrasherstel" in de Waddenzee. Hierin werkten Natuurmonumenten, Rijksuniversiteit Groningen en de Radboud Universiteit samen. Het project, dat nu is afgerond, had als doel na te gaan welke factoren van invloed zijn op de aangroei van deze biobouwer.

Het zeegraszaad werd handmatig met kitspuiten in droogvallende Waddenplaten ingespoten bij Griend. Dat gebeurde ook bij Uithuizen, op Vlieland, Rottumerplaat, Schiermonnikoog en bij Hond en Paap, een wadplaat in de Eems. Het beste resultaat werd geboekt bij Griend. "Dit is zo'n stabiel veld, dat het zich wist uit te breiden", legt Querin Smelee van Natuurmonumenten uit. "Een uniek resultaat. Het bewijs ligt er nu dat het mogelijk is zeegras te herstellen."

Dichte zeegrasvelden geven beschutting en voedsel aan veel diertjes en vissen en zijn dus belangrijk voor de biodiversiteit. Wereldwijd staan ze onder druk. Door het project werden de factoren duidelijk die van invloed zijn op de groei van deze zilte waterplant. Zo spelen de ondergrond en het zoutgehalte een rol, maar ook de dynamiek en de golfslag in een gebied. Omdat op de Griender Waard altijd wel water blijft staan, droogde het zeegras niet uit. Smeele: “De beschutting van het eiland speelt ook mee in de groei en de dichtheid van het zeegras.”

Tegelijkertijd werd duidelijk welke zaaimethodes en -dieptes het beste resultaat geven. Smeele: “Dat blijkt zo’n twee tot vier centimeter te zijn. De vraag die nu op tafel ligt, is hoe het zeegras zich van nature kan handhaven. Bij het project “Sleutelen aan zeegrasherstel” werd Duits zaad gebruikt. Een vervolgproject bij Lauwersoog richt zich op het kweken van zeegras, om op die manier ook over “eigen” zaadjes te kunnen beschikken.” Sleutelen aan Zeegrasherstel is nu afgerond, maar Rijkswaterstaat werkt nu aan een vervolg op het project.

Thematisch project | Handelingsperspectief Klimaatadaptatie Landbouw Terschelling

Aan dit project is in 2022 subsidie verleend binnen de thematische subsidieregeling 2022-01.

Aanvrager: Van Hall Larenstein

Totale kosten van het project: € 1.124.900,-

Bijdrage Waddenfonds: € 999.900,-

Overheidsbijdrage: € 1.124.900,-

Overige bijdrage: € 0,-

Thema: Duurzame agrarische sector

Projectinformatie

Dit onderzoeksproject maakt deel uit van een Living Lab en betreft het aanpassen van de landbouw in de polder op Terschelling aan verzilting en verdroging. Op kleine proefvelden wordt geëxperimenteerd met slim waterbeheer (vasthouden van zoet water), de teelt van grasrassen en graskruidenmengsels die tegen zout en droogte kunnen en met gewassen op zilte grond. Doel is om meer kennis te verzamelen en te verspreiden over wat succesvol kan zijn voor een klimaatbestendige landbouw.

‘Living Lab voor klimaatadaptatie landbouw op Terschelling’

De eerste droogte- en zoutresistente gras- en kruidenmengsels zijn op Terschelling geoogst. Daarnaast is de teelt van zilte gewassen als lamsoor, quinoa en aardappelen in volle gang. Ze maken onderdeel uit van het project Klimaatadaptieve landbouw Terschelling, een project dat gericht is op slim waterbeheer. Er werken in het project diverse partijen samen, waaronder de eilander grondeigenaren (boeren en recreatieondernemers), hogeschool Van Hall Larenstein, Wageningen Universiteit, kennisinstituut Deltares, overheden, waterschap en Vogelbescherming.

In kustgebieden staat door zeespiegelstijging en klimaatverandering (hete zomers, natte winters) de beschikbaarheid van voldoende zoet water onder druk, wat kan leiden tot een hogere verzilting. Niet alleen komt de drinkwatervoorziening daardoor in gevaar, ook de landbouw en de natuur hebben hieronder te lijden. In de Terschellinger polder komen al deze aspecten samen en daarom is het een ideaal Living Lab. Doel van het project is om meer kennis te verzamelen over slim waterbeheer en zouttolerante grassen en gewassen. Veldproeven moeten uitwijzen hoe zoet water kan worden opgeslagen in de polder. Ondernemers experimenteren er met zilte teelten.

Projectcoördinator Mindert de Vries: “Grondeigenaren werken mee aan ons onderzoek hoe we van de winter tot de zomer water kunnen vasthouden in de bodem. Het idee is dat Terschelling op den duur zelfvoorzienend wordt qua zoetwater. Ook wordt geanalyseerd wat de effecten van het opslaan van zoet water zijn op de grasproductie, de insecten en de vogelstand. Verder zijn we benieuwd of de nieuwe gras- en kruidenmengsels positief kunnen uitpakken voor de verdienmodellen van de boeren. Verder wordt de teelt van zilte gewassen opgeschaald. De Vries: “Voor de nicheproducten als quinoa en lamsoor zoeken we samenwerking met restaurants. Voor bulkgewassen als aardappels en wortels van zilte gronden is een markt, maar de uitdaging is om een voorspelbare productie te leveren. We onderzoeken dus op diverse manieren naar geschikte verdienmodellen voor grondeigenaren.”

Thematisch project | Haven Lauwersoog: plastic recycling hub Great Plastic Bake Off

Aan dit project is in 2022 subsidie verleend binnen de thematische subsidieregeling 2021-01.

Aanvrager: GPBO en Ran Marines

Totale kosten van het project: € 1.477.100,-

Bijdrage Waddenfonds: € 991.945,-

Overheidsbijdrage: € 991.945,-

Overige bijdrage: € 485.155,-

Thema: Duurzame Waddenhavens

Projectinformatie

In deze pilot wordt met behulp van vijf drones drijvend plasticafval in de Waddenzeehaven van Lauwersoog verzameld. Het wordt met de hand gesorteerd en verwerkt in een mobiele installatie tot onder meer bestratingsblokken en dak- en stoeptegels. Zo wordt per jaar maximaal 3720 ton plastic duurzaam verwerkt. Extra installaties kunnen eventueel ook in andere havens worden geplaatst. Bedrijven in de haven leveren zelf ook plastic aan en nemen de gerecyclede producten in eerste instantie af. Omdat het plastic wordt hergebruikt en niet verbrand levert dit ook CO2-reductie op.

'Afvalplastic in Waddenzeehaven wordt stoeptegel'

Het project The Great Plastic Bake Off (GPBO) gaat in de haven van Lauwersoog het zwerfplastic bestrijden. Bij wijze van proef zuigen vijf "waste shakes" (drones) het drijvende plastic op, dat daarna wordt gesorteerd en verwerkt tot onder meer klinkers, dakpannen en stoeptegels. Dat gebeurt dus in een mobiele "keuken", ofwel mobiele minifabriekjes. "We voegen soorten plastics die bij elkaar passen samen en vervolgens wordt dat omgesmolten. Daarna kun je het plastic in elke vorm persen", licht projectleider Dianne van Essen van GPBO toe. "Het grote voordeel is dat deze installatie ter grootte van een scheepscontainer ook op andere plekken overal ter wereld kan worden neergezet. Als het hier werkt, kan het elders ook", verzekert Van Essen. Haar onderneming heeft al contacten op Bonaire en Curaçao en in Kenia om het concept uit te rollen.

Het pilotproject, dat twee jaar zal duren, bevindt zich nog in de startupfase. Van Essen werkt erin samen met een groot aantal partners, waaronder de gemeente Het Hogeland en het havenbedrijf in Lauwersoog. Ook lokale ondernemers en horeca leveren hun afvalplastic - dat anders in de vuilverbrander zou belanden - in bij GPBO. Zij hebben zich ook al gemeld voor de gerecyclede producten. Mogelijk kan het teruggewonnen bouw materiaal ook toegepast worden in het nieuw te bouwen Werelderfgoedcentrum in Lauwersoog, oppert Van Essen.

Het knooppunt (hub) in de haven zal verder als ontmoetingsplek fungeren, waar kennis wordt gedeeld over plastic soep. "Doel is om mensen bewust te maken van het plastic afvalprobleem", licht Van Essen toe. "Als ze zien wat je met afvalplastic kan, zijn ze eerder geneigd om het te scheiden en het niet weg te gooien. Al moet ik zeggen dat het grote publiek zich al veel meer bewust is van het probleem dan vijf jaar geleden."

BLI-project | Waterroute Vlieland

Aan dit project is in 2022 subsidie verleend en tevens vastgesteld binnen de subsidieregeling “Budget Lokale Innovatie”

Aanvrager: Stichting Lab Vlieland

Totale investering: € 264.804,-

Bijdrage Waddenfonds: € 50.000,-

Overheidsbijdrage: € 122.939

Overige bijdrage: € 141.865,-

Projectinformatie

De Waterroute op Vlieland wil bezoekers bewust maken van de waterkringloop op het eiland. Een wandel-, fiets- en buitensportroute voert langs negen bijzondere waterlocaties, waar informatie wordt gegeven over bijvoorbeeld de zoetwaterbel onder het eiland en de zuivering van afvalwater. De route is ook bedoeld om mensen de natuur en flora en fauna te laten ervaren. Een unieke combinatie van educatie, recreatie en sport voor zowel bewoners als toeristen.

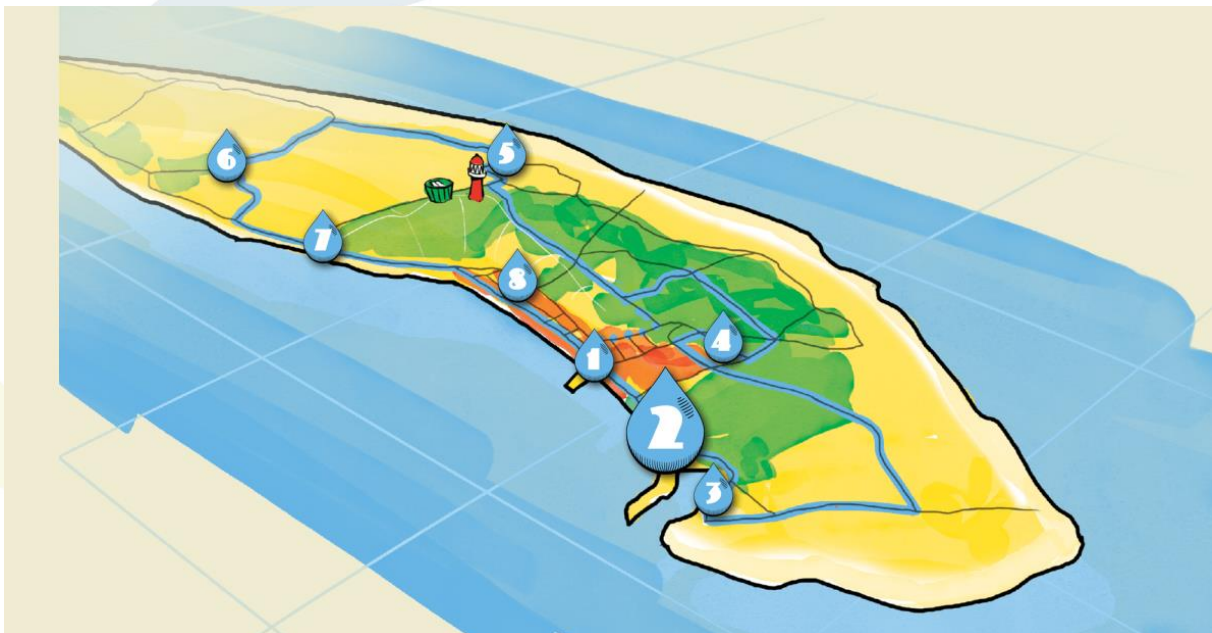
‘Een educatieve route voor de zoetwaterbel van Vlieland’

Vlieland drijft op een zoetwaterbel in een zoute zee. Met dit fascinerende gegeven zette Lab Vlieland een [Waterroute](#) op het eiland op, die voert langs acht waterlocaties. Op deze punten wordt stilgestaan bij het unieke Vlielandse circulaire waterkringloopverhaal.

Wie de route volgt, krijgt het waterkringloopverhaal in beeld: van verdamping, neerslag en filtering tot opslag en oppompen, gebruik en zuivering. Het doel is mensen bewust maken van de grote waarde van water en de noodzaak van waterbesparing. Wat weinig mensen weten is dat het drinkwater op Vlieland gezuiverd regenwater van dertig jaar geleden is. Regendruppels zakken in die periode door filterende zandlagen en bereiken uiteindelijk de zoetwaterbel onder het eiland. Daarna wordt het opgepompt en komt het als schoon drinkwater uit de kraan.

Ook dit gegeven komt uiteraard aan bod in de Waterroute, die kan worden gewandeld en gefietst. Behalve informatief is die ook leuk, stelt projectleider Arnout de la Houssaye van de Waterroute: “Badgasten zijn op zoek naar vermaak. De route kun je wandelen en fietsen over twee lengtes. Onderweg kun je ook dingen ervaren. Zo kun je bijvoorbeeld bij de Jachthaven met een pomp je zanderige schoenen afspoelen met grondwater. Voorheen gebeurde dat met kraanwater.”

De route is behalve educatief ook sportief. Bij de sportvelden staan diverse trimtoestellen. Om het onderhoud van de route te financieren zijn glazen flessen in diverse maten gefabriceerd, die worden verkocht in diverse winkels op het eiland. “Veel horecaondernemers gebruiken hem en toeristen vinden het een leuk souvenir”, weet de projectleider. “Onze belangrijkste wens is dat het waterbewustzijn zal blijven groeien. Onder de Vlielanders zelf, maar ook onder de tienduizenden bezoekers die er jaarlijks naar toe komen.” Naast projectleider van de Waterroute is De la Houssaye medeorganisator van festival Into The Great Wide Open: “Tijdens het festival worden geen plastic waterflesjes meer verkocht. Wij gebruiken Vlielandse kraanwater. Net zo lekker.”

Subsidieplafonds 2022

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds stelde voor het jaar 2022 vier subsidieplafonds vast, zie tabel. Voor de financiering van de Kennishouding en het Investeringskader Waddengebied geldt een andere systematiek dan het vaststellen van een subsidieplafond; deze worden onder de tabel toegelicht.

Lopende en beschikbare budgetten 2022

Regeling	Thema	Budget
Subsidieregeling Budget Lokale Innovaties Waddenfonds 2018 *)	Budget Lokale Innovaties	€ 102.000
Subsidieregeling Budget Lokale Innovaties Waddenfonds 2022	Budget Lokale Innovaties	€ 1.000.000
Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2021-01	Natuur Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapontwikkeling Bodem, water, licht en geluid Duurzame recreatie en duurzaam toerisme Verduurzaming energiehuishouding Duurzame waddenhavens Duurzame visserij Duurzame agrarische sector	€ 7.155.600
Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2022-01	Natuur Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapontwikkeling Bodem, water, licht en geluid Duurzame recreatie en duurzaam toerisme Verduurzaming energiehuishouding	€ 12.000.000
Totaal		€ 20.257.600

Kennishuishouding

Voor de Kennishuishouding wordt geen aparte regeling opgesteld maar wordt gebruik gemaakt van een boekjaarsystematiek. Het beschikbare budget in 2022 is € 1.200.000,-.

Majeure projecten

Voor projecten die via het Investeringskader Waddengebied bij het Waddenfonds binnen komen zijn geen aparte subsidieregelingen en openstellingen. Het gaat hier in veel gevallen om grootschalige programma's met meerdere deelprojecten over meerdere jaren.

Omdat het aanvragen betreft die (meerjarig) aan de begroting toegevoegd worden, legt het dagelijks bestuur een wijziging van de begroting voor aan het algemeen bestuur. Hierna kan het dagelijks bestuur definitief een besluit nemen over de subsidieverlening.

Subsidieaanvragen 2022

In 2022 heeft het Waddenfonds in totaal achteventig subsidieaanvragen ontvangen of behandeld. Daarvan zijn er achtentwintig verleend. Voor de subsidieregeling Waddenfonds 2021-01 waren er nog tien aanvragen in behandeling. Deze zijn alle tien gehonoreerd. Voor de subsidieregeling BLI 2018 waren er nog drie aanvragen in behandeling en deze zijn alle drie gehonoreerd. Voor de Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2022-01 (STUW) zijn zeventien aanvragen ingediend. In 2022 zijn zeven aanvragen toegekend en één afgewezen. Er zijn nog negen in behandeling. Voor de subsidieregeling BLI 2022 zijn negenentwintig aanvragen ingediend, daarvan zijn er negen gehonoreerd, drie ingetrokken en negen afgewezen. Er zijn nog zeven aanvragen in behandeling.

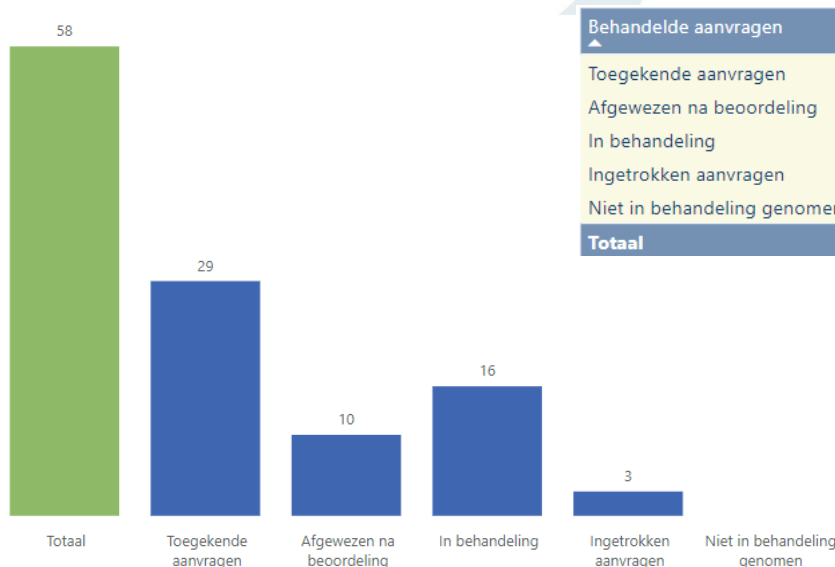
Er zijn geen majeure projecten ingediend, via het Investeringskader Waddengebied.

Aan vijf eerder verleende majeure projecten is in 2022 een extra subsidie toegekend. Dit heeft o.a. te maken met de stijgende bouwkosten als gevolg van corona. Daarnaast is aan drie eerder verleende thematische projecten in 2022 in verband met corona-gerelateerde prijsstijgingen een extra subsidie toegekend.

In bijlage 1 wordt elk project beschreven, dat in 2022 subsidie ontving. Bijlage 1 is onderverdeeld in drie paragrafen:

- 1) Verleningen Budget Lokale Innovaties
 - a. Budget Lokale Innovaties 2018
 - b. Budget Lokale Innovaties 2022
- 2) Verleningen Thematische subsidieregelingen
 1. Verleningen Thematische openstelling 2021-01
 2. Verleningen Thematische openstelling 2022-01
- 3) Duurzame kennishuishouding

Behandelde en ontvangen aanvragen in 2022

Behandelde aanvragen	Totaal	BLI	Thematisch	Majeur
Toegekende aanvragen	29	12	17	
Afgewezen na beoordeling	10	9	1	
In behandeling	16	7	9	
Ingetrokken aanvragen	3	3		
Niet in behandeling genomen	0			
Totaal	58	31	27	

Afgewezen subsidieverzoeken

In 2022 is ongeveer 17% van de aanvragen afgewezen. Daarvoor zijn meerdere redenen. Soms bleek dat tijdens het beoordelingstraject geen zicht was op cofinanciering of dat de kans te klein was dat de benodigde vergunningen zouden worden verleend. Ook werden aanvragen afgewezen omdat ze niet bijdroegen aan de doelen of economisch niet haalbaar bleken.

Verleende subsidies in 2022

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
BLI	12	€ 434.844	€ 1.011.293	€ 721.815	€ 2.167.952	€ 2.203.651
UP	17	€ 11.705.066	€ 6.058.244	€ 7.508.670	€ 25.271.980	€ 33.117.347
Totaal	29	€ 12.139.910	€ 7.069.537	€ 8.230.485	€ 27.439.932	€ 35.320.998

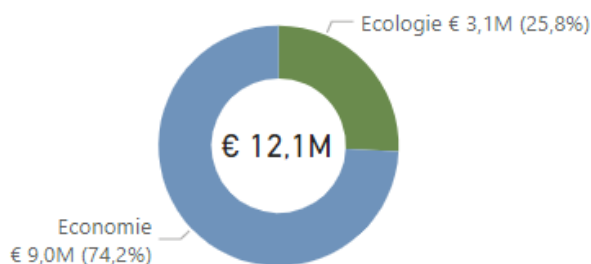
*) De "Totale investering" vraagt het Waddenfonds op bij de aanvraag en maakt geen onderdeel uit van de beoordeling van de subsidiabele kosten.

50/ 50 – verdeling Ecologie en economie

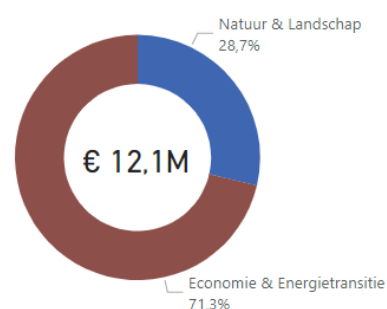
De Tweede Kamer heeft het Waddenfonds bij de oprichting een duidelijke opdracht meegegeven: aan het einde van de periode van het fonds moet er evenveel geld in duurzame economie als in natuurprojecten zijn geïnvesteerd. De verdeling van de verleende subsidie was in 2022: 25,8 % voor ecologie en 74,2 % voor duurzame economie. Over de volledige looptijd is de verdeling tot en met 2022, gebaseerd op verleende subsidies, 47,7 % voor ecologie en 52,3 % voor economie.

Onderstaande diagrammen geven de verdeling weer van de in 2022 verleende subsidie.

Verleende subsidie

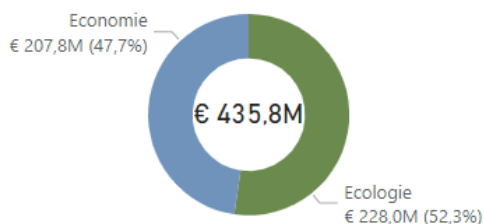

Verleend per doel

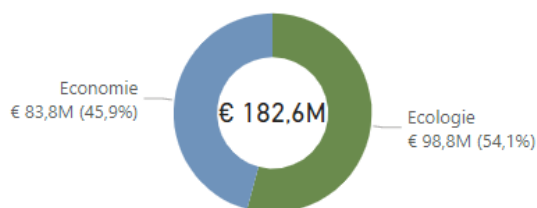

Hieronder ziet u de verdeling Ecologie en Economie over de volledige looptijd van het Waddenfonds, op basis van verleningen/reserveringen en vaststellingen.

Verleende subsidie

Vastgestelde subsidie

De verdeling volgt uit hoe en in welke mate een project bijdraagt aan de thema's en hoofddoelen van het Waddenfonds. Dit is maatwerk en wordt per project beoordeeld. De werkwijze is daarbij als volgt: na het indienen van een aanvraag vindt bij de beoordeling van de aanvraag een toetsing plaats of, hoe en in welke mate wordt bijgedragen aan een of meerdere hoofddoelen. Na een positief besluit vindt dan op basis hiervan de toerekening plaats. De beheerorganisatie legt de bijdrage aan de doelen en thema's vast in de administratie.

Duurzame Kennishuishouding

Een belangrijke doelstelling van het Waddenfonds is het ontwikkelen van kennis over het Waddengebied en het borgen ervan voor toekomstige generaties. In de vorm van een boekjaarsubsidie kreeg de Waddenacademie in 2022 € 1,1 miljoen voor de uitvoering van haar taken. Voor het NWO was er € 0.1 miljoen beschikbaar.

Verleende subsidies 2022: Budget Lokale Innovaties (BLI).

Verleende subsidie BLI 2022

Uit het **Budget Lokale Innovatie (BLI) 2018** is in 2022 voor € 102.000,- aan drie projecten subsidie verleend. De projecten dragen op lokaal niveau bij aan de verduurzaming en leefbaarheid van het Waddengebied en daarmee aan een lokale duurzame economie. Per aanvraag is er maximaal € 50.000,- beschikbaar gesteld. Het dagelijks bestuur kent BLI-subsidies toe en neemt direct een besluit over de vaststelling. Subsidies in het kader van BLI worden volledig toegerekend aan duurzame economische ontwikkeling.

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
BLI	3	€ 102.000	€ 685.478	€ 143.843	€ 931.321	€ 953.178
Totaal	3	€ 102.000	€ 685.478	€ 143.843	€ 931.321	€ 953.178

Op 6 januari 2021 is door het dagelijks bestuur besloten de regeling te verlengen tot 2 juli 2021 en het subsidieplafond op te hogen met € 500.000,- naar € 2.500.000,-. Op 4 juni 2021 is door het dagelijks bestuur besloten de regeling te verlengen tot 10 december 2021 en het subsidieplafond op te hogen met € 500.000,- naar € 3.000.000,-. Deze besluiten zijn genomen om de continuïteit voor deze regeling te borgen. In 2018, 2019, 2020 en 2021 is er in totaal € 2.898.000,- verleend aan projecten. In 2022 was er daarom in totaal € 102.000,- beschikbaar binnen het budget BLI.

Uit het **Budget Lokale Innovatie (BLI) 2022** is in 2022 voor € 332.844,- aan negen projecten subsidie verleend. De projecten dragen op lokaal niveau bij aan de verduurzaming en leefbaarheid van het Waddengebied en daarmee aan een lokale duurzame economie. Per aanvraag is er maximaal € 50.000,- beschikbaar gesteld. Het dagelijks bestuur kent BLI-subsidies toe en neemt direct een besluit over de vaststelling. Subsidies in het kader van BLI worden volledig toegerekend aan duurzame economische ontwikkeling.

Binnen de subsidieregeling BLI 2022 zijn negenentwintig aanvragen ingediend, daarvan zijn er negen gehonoreerd, drie ingetrokken en negen afgewezen. Er zijn nog zeven aanvragen in behandeling.

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
BLI	9	€ 332.844	€ 325.815	€ 577.972	€ 1.236.631	€ 1.250.473
Totaal	9	€ 332.844	€ 325.815	€ 577.972	€ 1.236.631	€ 1.250.473

Verleende subsidies: Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2021-01

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
UP	10	€ 6.928.973	€ 3.350.744	€ 5.293.659	€ 15.573.376	€ 18.685.398
Totaal	10	€ 6.928.973	€ 3.350.744	€ 5.293.659	€ 15.573.376	€ 18.685.398

In afwachting van de besluitvorming over het nieuwe Uitvoeringsprogramma 2021-2027 is in april 2021 de Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2021/01 (Stuw'21) opengesteld voor de thema(lijnen) die in het nieuwe Uitvoeringsprogramma inhoudelijk niet of nauwelijks gewijzigd zouden worden. Het subsidieplafond voor de Stuw'21 bedroeg oorspronkelijk € 4 miljoen en is halverwege 2021 opgehoogd naar € 8 miljoen. In 2021 zijn er twaalf aanvragen ingediend, waarvan twee (à € 844.097,-) in 2021 verleend. In 2022 zijn er aan tien aanvragen een subsidie (à € 6.928.973,-) verleend. In totaal is er binnen de STUW '21 voor € 7.773.070,- verstrekt.

Verleende subsidies: Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2022-01

Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
UP	7	€ 4.776.093	€ 2.707.500	€ 2.215.011	€ 9.698.604	€ 14.431.949
Totaal	7	€ 4.776.093	€ 2.707.500	€ 2.215.011	€ 9.698.604	€ 14.431.949

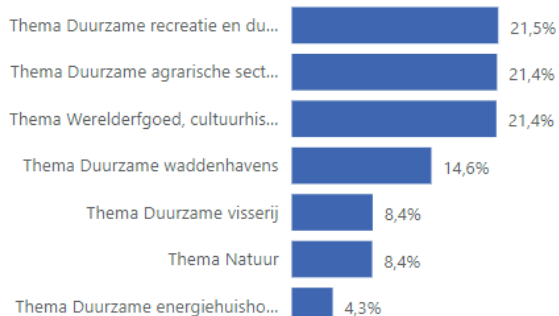
In januari 2022 is de [Subsidieregeling Thematische Uitvoering Waddenfonds 2022/01 \(Stuw'22\)](#) opengesteld. Het subsidieplafond voor de Stuw'22 bedroeg oorspronkelijk € 8 miljoen en is halverwege het jaar opgehoogd naar € 10 miljoen en in november naar € 12 miljoen. In totaal zijn er zeventien aanvragen ingediend. Er zijn zeven aanvragen gehonoreerd, één is afgewezen en er zijn nog negen in behandeling. In totaal is in 2022 voor € 4.776.093,- verleend.

Totale verleningen categorie thematische subsidieverleningen

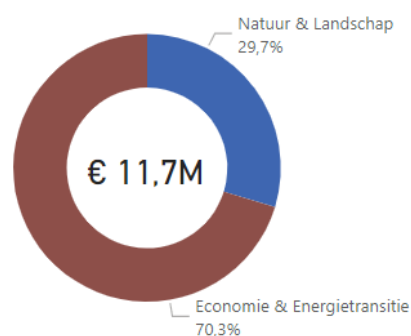
Categorie	Aantal zaken	Waddenfonds bijdrage	Overige overheidsbijdrage	Private Bijdrage	Totale kosten WF	Totale investering*
UP	17	€ 11.705.066	€ 6.058.244	€ 7.508.670	€ 25.271.980	€ 33.117.347
Totaal	17	€ 11.705.066	€ 6.058.244	€ 7.508.670	€ 25.271.980	€ 33.117.347

*) De "Totale investering" vraagt het Waddenfonds op bij de aanvraag en maakt geen onderdeel uit van de beoordeling van de subsidiabele kosten. Met de "Totale kosten WF" wordt bedoeld: de totale subsidiabele kosten voor de Waddenfonds-subsidie.

Verleend per thema

Verleend per doel

Wijzigingsverzoeken – ophoging van het reeds verleende subsidiebedrag

Het dagelijks bestuur heeft ingestemd om de subsidies te verhogen voor een drietal thematische lopende projecten. De redenen hiervoor zijn onder andere een stijging van de bouwkosten en meerkosten/ vertraging door Covid-19. Het algemeen en dagelijks bestuur heeft in maart 2022 een werkwijze vastgesteld hoe het Waddenfonds met deze wijzigingen omgaat. In totaal gaat het om een bedrag van € 148.543,- dat extra verleend is aan deze drie projecten, deze ophogingen van de subsidies staan niet in de tabellen betreffende 2022 genoemd omdat het wijzigingen op reeds lopende projecten betreft.

Categorie	Aantal zaken	Oorspronkelijke Waddenfonds bijdrage	Aanvullende Waddenfonds bijdrage	Waddenfonds bijdrage
UP	3	€ 1.645.420	€ 148.543	€ 1.793.966
Totaal	3	€ 1.645.420	€ 148.543	€ 1.793.966

Verleende subsidies meerjarige grote projecten via het Investeringskader Waddengebied (IKW)

In 2022 zijn er door het algemeen en dagelijks bestuur van het Waddenfonds geen subsidies verleend aan nieuwe meerjarige, grote projecten van het Investeringskader Waddengebied. De verwachting is dat er in 2023 weer nieuwe projecten worden verleend.

Wijzigingsverzoeken – ophoging van het reeds verleende subsidiebedrag:

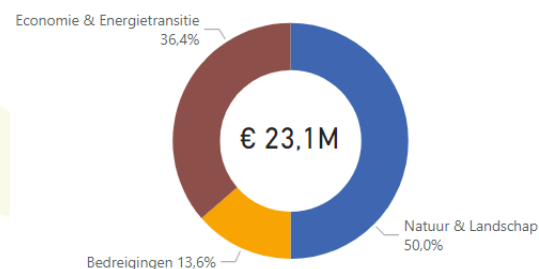
Wel hebben het algemeen en dagelijks bestuur ingestemd om de subsidies te verhogen voor een vijftal majeure projecten. De redenen hiervoor zijn onder andere een stijging van de bouwkosten en meerkosten/ vertraging door Covid-19. Het bestuur heeft in maart 2022 een werkwijze vastgesteld hoe het Waddenfonds met deze wijzigingen omgaat. In totaal gaat het om een bedrag van € 5.121.888,- dat extra verleend is aan deze vijf majeure projecten, deze ophogingen staan niet in de tabellen betreffende 2022 genoemd omdat het reeds lopende projecten zijn.

Categorie	Aantal zaken	Oorspronkelijke Waddenfonds bijdrage	Aanvullende Waddenfonds bijdrage	Waddenfonds bijdrage
IKW	5	€ 25.110.253	€ 5.121.888	€ 30.291.264
Totaal	5	€ 25.110.253	€ 5.121.888	€ 30.291.264

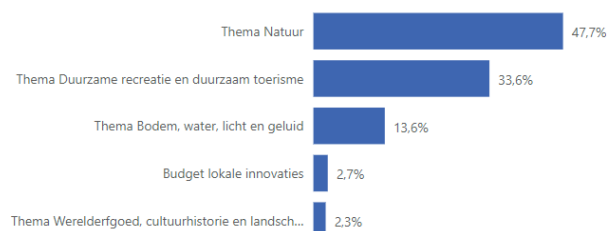
Vastgestelde projecten in 2022

Aantal projecten	Subsidie Waddenfonds	Vastgestelde subsidie	Vrijval
27	€ 26.328.611	€ 23.085.482	€ 2.651.862

Vastgesteld per doel

Vastgesteld per thema

Toelichting: De opgenomen vrijval betreft het bedrag uit **vastgestelde projecten in 2022** dat vrijvalt naar de algemene reserve van het Waddenfonds. Wanneer majeure projecten gedeeltelijk over een boekjaar zijn vastgesteld, valt de resterende subsidie vrij naar het gereserveerde budget voor het specifieke project.

1 Paragrafen (Jaarrekening 2022)

Paragraaf 1 Bedrijfsvoeringskosten

In het overzicht van baten en lasten is de post organisatiekosten weergegeven. Deze post bestaat uit personeelskosten en bedrijfsvoeringskosten.

Ter ondersteuning van het dagelijks bestuur en algemeen bestuur is een kleine organisatie ingericht. Er is standaard een secretaris-directeur, plaatsvervangend directeur/programmaregisseur, vijf programmaregisseurs en ondersteuning. Overige standaard substantiële personeelskosten betroffen inhuur van de beheerfunctie - deze functie wordt uitgevoerd door de afdeling Subsidies van de provincie Fryslân - en de overige ondersteunende diensten op het gebied van financiën, personeel, archief, communicatie, informatie en juridische zaken. Deze worden ook structureel ingehuurd van de provincie Fryslân (als gevolg van art. 9 bestuursakkoord).

Ten slotte zijn in de bedrijfsvoeringskosten opgenomen de kosten van werkplekken, huisvestingskosten, bureaunkosten en ook externe inhuur voor specifieke en specialistische advisering.

De organisatiekosten bedragen in principe maximaal 5%² van het gemiddelde van de rijks(jaar)dotaties tot en met 2026 (het einde van de looptijd van het Waddenfonds is tot en met 2027). Daarbij is afgesproken dat er prudent met de beschikbare ruimte voor bedrijfsvoeringskosten wordt omgegaan.

Per 2018 zijn voor bedrijfsvoering extra middelen uitgetrokken. Ook is met de vaststelling van de begroting 2020, ingestemd met een tijdelijke verhoging à € 500.000 voor de jaren 2020, 2021 en 2022. Met de 6e begrotingswijziging 2020 is ingestemd met een verhoging van € 350.000,- (bij elkaar opgeteld een verhoging van € 850.000,-) en in totaal € 2.6 miljoen, dit is 7,4%. De dekking á € 850.000,- vindt plaats vanuit de algemene reserve. Mocht blijken dat er minder middelen nodig zijn voor de organisatie, dan vloeien deze middelen terug naar de Algemene Reserve.

Met het vaststellen van de begroting 2023 hebben de drie Provinciale Staten besloten deze verhoging van de organisatie-/bedrijfsvoeringskosten te continueren tot en met 2026.

In 2022 zijn de organisatiekosten, mede door ziekte, lager uitgevallen dan begroot.

² " In de begroting Waddenfonds 2016 wordt uitgegaan van maximaal 5 % bedrijfsvoeringskosten. Dit percentage is gebaseerd op het gemiddelde van de Rijks(jaar)dotaties aan het Waddenfonds en bedraagt € 1.750.000,-. Wij achten dit een noodzakelijk bedrag voor een kwalitatief verantwoorde bedrijfsvoering. Voor een nadere toelichting verwijzen wij naar de paragrafen 5.2 en 6.2.2. van de begroting Waddenfonds 2016."

Paragraaf 2 Financiering

Deze paragraaf gaat over het beheer van de financiële middelen. De kaders voor het op een verantwoorde manier beheren van de financiële middelen worden gevormd door de Financiële Verordening en de wet Financiering decentrale overheden (Fido).

Ontwikkeling financieringssaldo

Dit betreft het saldobedrag dat het Waddenfonds ontvangen heeft tot ultimo 2022 maar nog niet heeft uitgegeven. Het saldo aan liquide middelen en deposito's bedroeg begin 2022 € 165 miljoen positief. Het saldo is gedurende het jaar toegenomen tot € 196 miljoen eind 2022. Medio december 2013 is de Wet Schatkistbankieren van kracht geworden. Dit houdt in dat decentrale overheden hun overtollige geldmiddelen verplicht bij het Ministerie van Financiën dienen onder te brengen. Ultimo 2022 stond er een bedrag van € 181 miljoen in rekening-courant en een bedrag van € 15 miljoen in een deposito bij het Agentschap van Financiën. Het deposito loopt tot mei 2023. Met de afloop ervan komen er minder rente-inkomsten binnen. Daarmee is in de begroting 2023 rekening gehouden.

Beleggingen/ontvangen rente

Het grootste gedeelte van de tijdelijk overtollige geldmiddelen wordt op rekening-courant bij het Agentschap van Financiën aangehouden. De rentevergoeding hierop is gebaseerd op ESTR. Dit staat voor Euro Short term rate en is de rente waartegen gemiddeld genomen overnight en zonder onderpand liquiditeiten zijn geleend in de eurogeldmarkt. De ESTR is vanaf medio september 2022 weer boven de 0% uitgekomen en sindsdien wordt er door het Agentschap weer rente vergoed over rekening-courant tegoeden.

Daarnaast wordt er sinds eind april 2014 belegd in een langlopend deposito van € 15 miljoen bij het Agentschap van Financiën, dat een looptijd heeft tot mei 2023.

Overzicht deposito:

Bedrag	Looptijd	Datum ingang	Datum afloop	Rente%	Rente 2021
€ 15.000.000	9 jaar	30-04-2014	02-05-2023	1,61	€ 241.000

Ontwikkeling financiële markten

De ECB heeft in 2022 de Refirente in stappen verhoogd van 0,00% naar 2,50%. De renteniveaus op de geld- en kapitaalmarkt zijn hierdoor ook toegenomen.

Risicobeheer treasury

De belangrijkste risico's voor de GR Waddenfonds waren en zijn: renterisico en kredietrisico. De volgende maatregelen zijn genomen om deze risico's te beheersen.

Renterisicobeheer

Vanuit de wet Fido worden richtlijnen gegeven voor het renterisico voor korte- en langetermijnfinanciering. Het renterisico op kortlopende financieringen wordt beperkt door een zogenaamde kasgeldlimiet, van 8,2% van de begroting. De GR Waddenfonds heeft overtollige liquiditeiten en maakt geen gebruik van kortlopende financieringen. Voor de langetermijnfinancieringen geldt de renterisiconorm, die van toepassing is op vaste schulden en aangetrokken geldleningen. De GR Waddenfonds heeft geen langlopende schulden.

Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico van de GR Waddenfonds is zeer gering. Tijdelijk overtollige geldmiddelen worden op basis van de Wet Schatkistbankieren uitsluitend en verplicht belegd bij het Ministerie van Financiën. De GR maakt geen gebruik van derivaten.

Een risico betreft de kostenstijging als gevolg van de Covid-19-pandemie. Te zien is dat subsidieaanvragers te maken krijgen met hogere kosten voor grondstoffen. Het fonds moet daarom rekening houden met (extra) beheer- en afwikkelkosten na 2026. Dit risico wordt in de gaten gehouden en zal zo nodig in de toekomst tot reservering van organisatiekosten aanleiding geven.

Paragraaf 3 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de GR Waddenfonds in staat is om financiële risico's op te vangen zonder dat wijziging van beleid noodzakelijk is. In de werkwijze voor de subsidies worden beschikte subsidies tevens gereserveerd als verplichtingen in het jaar waarin de beschikking is verstrekt, waarmee de uitgaven één op één lopen. Door het werken met subsidieplafonds houdt het bestuur sturing en kan het een programma voor dat jaar limiteren op het moment dat er een risico bestaat dat de doelen van het Waddenfonds niet gehaald worden. Daardoor worden risico's als minimaal ingeschat.

In het uit te werken plan om tot afronding van het Waddenfonds te komen wordt ook het weerstandsvermogen betrokken. Het weerstandsvermogen van € 5.8 miljoen wordt vooralsnog gereserveerd voor de afronding van het Waddenfonds. De verwachting is dat na de laatste jaardotatie in 2026 er steeds minder personele capaciteit nodig is. Er worden dan geen nieuwe projecten gesubsidieerd door het Waddenfonds en is er dan alleen sprake van het beheren van de in uitvoering zijnde projecten en mogelijke wijzigingen van deze projecten.

Risicobeheersing

Een risico is dat het Waddenfonds meerjarige beschikkingen verstrekt aan majeure projecten. Hierdoor wordt in een keer het hele bedrag voor het project toegekend. Het grote voordeel is dat subsidieaanvragers meer zekerheid hebben en ook gemakkelijker cofinanciering kunnen krijgen. Om het risico te beperken wordt de beschikking nadrukkelijk aan voorwaarden gekoppeld.

Een ander risico zou kunnen ontstaan als een subsidieaanvrager een bezwaar- en beroepsprocedure instelt tegen een afgewezen aanvraag. Om een eventuele honorering van bezwaar- en beroepschriften te kunnen dekken wordt 20% van het gedecentraliseerde jaarbudget als weerstandsvermogen aangehouden. Voor de berekening van het weerstandsvermogen wordt het jaarbudget vanaf 2018 van bijna € 29 miljoen gehanteerd. Hiermee wordt het weerstandsvermogen op € 5,8 miljoen berekend. Dit bedrag wordt binnen de algemene reserve afgezonderd van de vrij aanwendbare middelen.

Bij de organisatiekosten (onvoorzien) betreft het de materiële risico's (als huurcontract of personele conflicten). De materiële risico's worden als marginaal ingeschat. Uitgangspunt is dat eventuele risico's binnen de begrote organisatiekosten kunnen worden afgedekt.

Covid-gedragslijn

Het bestuur heeft op 4 maart 2022 een gedragslijn vastgesteld hoe om te gaan met Covid-19 gerelateerde kostenstijgingen. In uitzonderlijke en niet voorziene situaties is er de mogelijkheid om extra subsidie aan lopende projecten te verlenen. Het uitgangspunt daarbij is dat er wordt gekeken naar oorzaken en gevolgen van stagnatie in de uitvoering van projecten en de financiële dekking van kostenstijgingen als gevolg daarvan. De eerder verstrekte subsidies worden maximaal verhoogd met een extra subsidie ter hoogte van maximaal het percentage dat gold bij verlening.

Financiële kengetallen Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds			
1A. Netto schuldquote			
(bedragen x € 1.000)			
<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2021</i>	<i>begroting 2022</i>	<i>jaarrekening 2022</i>
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	621	621	597
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	77.926	77.926	83.958
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid d, e en f)	15.000	15.000	15.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	150.803	150.803	196.400
F. Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	8	8	34
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	163	163	712
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	29.183	29.120	29.183
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-300%	-300%	-437%
Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen.			
Aangezien het Waddenfonds alleen middelen besteedt die ze ontvangt van het Rijk in het kader van het Bestuursakkoord			
Decentralisatie Waddenfonds en de provincies geen middelen beschikbaar stellen, zal het Waddenfonds niet meer geld			
uitgeven dan dat ze uiteindelijk van het Rijk zal ontvangen.			
1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen			
(bedragen x € 1.000)			
<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2021</i>	<i>begroting 2022</i>	<i>jaarrekening 2022</i>
A. Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	-	-	-
B. Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	621	1.621	597
C. Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	77.926	72.480	83.958
D. Financiële activa (cf. art. 36 lid b, c, d, e en f)	15.000	15.000	15.000
E. Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	150.803	151.957	196.400
F. Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	8	8	34
G. Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	163	286	712
H. Totale baten (cf. art. 17 lid c BBV (excl. mutaties reserves)	29.183	29.181	29.183
Netto schuldquote (A+B+C-D-E-F-G)/H x 100%	-300%	-319%	-437%
Toelichting: een negatieve schuldquote geeft aan dat er per saldo sprake is van een overschot aan middelen.			
De quote is hetzelfde als bij 1A, het Waddenfonds verstrekt tot op heden geen leningen.			
2. Solvabiliteitsratio			
(bedragen x € 1.000)			
<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2021</i>	<i>begroting 2022</i>	<i>jaarrekening 2022</i>
A. Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	107.522	107.522	113.065
B. Balanstotaal	186.069	186.069	198.109
Solvabiliteit (A/B) x 100%	58%	58%	57%
Toelichting:			
Hoe hoger de solvabiliteit van een onderneming, hoe gezonder het bedrijf. Een solvabiliteitsratio van 25% – 40% wordt			
als gezond gezien. Het Waddenfonds is een tijdelijke regeling tot en met het jaar 2026 die tot doel heeft de middelen			
van het Waddenfonds te besteden in de Waddenprovincies. Aan het eind van de regeling zal de solvabiliteit de 0% naderen.			

3. Kengetal grondexploitatie			
Niet van toepassing bij GR Waddenfonds			
4. Structurele exploitatieruimte			
	(bedragen x € 1.000)		
<i>Bij jaarrekening ultimo jaar</i>	<i>jaarrekening 2021</i>	<i>begroting 2022</i>	<i>jaarrekening 2022</i>
A. Totale structurele lasten	43.879	26.907	23.692
B. Totale structurele baten	29.183	29.120	29.725
C. Totale structurele toevoegingen aan de reserves	25.820	37.416	39.345
D. Totale structurele onttrekkingen aan de reserves	47.052	35.203	35.203
E. Totale baten	76.235	64.323	64.928
Structurele exploitatieruimte ((B-A)-(D-C))/E x 100%	9%	0%	3%
Toelichting:			
De structurele exploitatieruimte geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de jaarrekening is.			
5. Belastingcapaciteit			
Niet van toepassing bij GR Waddenfonds			

Paragraaf 4 Onderhoud kapitaalgoederen

In de paragraaf kapitaalgoederen dient inzicht te worden gegeven in het onderhoudsprogramma van de kapitaalgoederen (zoals wegen, gebouwen en openbare ruimte), de financiële consequenties en de vertaling hiervan in de begroting. Deze paragraaf is voor de GR Waddenfonds niet van toepassing.

Paragraaf 5 Grondbeleid

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Paragraaf 6 Lokale Heffingen

Deze paragraaf is niet van toepassing.

Paragraaf 7 Verbonden partijen

Verbonden partijen zijn vennootschappen, stichtingen of verenigingen waarin de GR Waddenfonds deelneemt. Deze zijn niet aan de orde.

2. Jaarrekening

2.1 Balans per 31 december 2022

Activa	31 december 2022	31 december 2021
Financiële vaste activa		
<i>Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd van één jaar of langer</i>	0	15.000.000
Vlottende activa		
<i>Voorraden</i>		
Vooruitbetalingen	2.500	2.500
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Rekening courant met het Rijk	181.400.261	150.803.156
Vordering op openbare lichamen	456.074	19.776.643
Overige vorderingen	503.416	316.460
<i>Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan 1 jaar</i>	15.000.000	
Banksaldi	34.046	7.505
<i>Overlopende activa</i>		
Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	712.429	162.764
	198.108.726	186.069.029
Passiva	31 december 2022	31 december 2021
Vaste passiva		
<i>Eigen vermogen</i>		
Algemene reserve	37.228.539	38.078.539
Bestemmingsreserve	74.434.544	62.906.888
Gerealiseerde resultaat	1.890.845	6.536.675
Totaal algemene reserve	113.553.928	107.522.102
Vlottende passiva		
<i>Netto-vlottende schulden met een rentetypische</i>		
Schulden aan openbare lichamen	132.856	181.794
Overige schulden	140.034	30.173
<i>Overlopende passiva: Nog te betalen subsidies</i>	83.957.782	77.925.579
Facturen onderweg	324.126	409.381
	198.108.726	186.069.030
Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen	31 december 2022	31 december 2021
Activa		
Verplichtingen		
Huurovereenkomst Huis van de Wadden	67.500	135.000
Boekjaarsubsidie Waddenacademie 2022		1.100.000
NWO Programma	300.000	100.000
Boekjaarsubsidie Waddenacademie 2022	1.100.000	

2.2 Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over 2022

	Realisatie vorig begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar	Raming begrotingsjaar Na wijziging	Realisatie begrotingsjaar
Baten				
Decentralisatie-uitkering	28.878.000	28.878.000	28.878.000	28.878.000
Rente	301.163	242.000	242.000	846.770
	29.179.163	29.120.000	29.120.000	29.724.770
Lasten				
Beschikte subsidies (toegevoegd aan OP)	6.024.153	9.270.000	12.515.000	12.288.453
Saldo vrijval projecten	-5.486.349	0	0	-317.254
Majeure projecten (toegevoegd aan OP)	40.154.632	16.500.000	10.192.200	8.264.119
Budget Kennishuishouding	946.283	1.200.000	1.200.000	1.009.063
Monitoring	0	100.000	100.000	84.502
Ontwikkelsbudget	37.615	300.000	300.000	128.410
Waardevermindering vorderingen				85.000
Organisatiekosten	2.198.254	2.600.000	2.600.000	2.150.651
	43.874.588	29.970.000	26.907.200	23.692.944
Saldo van baten en lasten	-14.695.425	-850.000	2.212.800	6.031.826
Onttrekking aan de algemene reserve	850.000	850.000	850.000	850.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	8.781.000		13.794.300	13.794.300
Onttrekking aan reserve Majeure projecten	37.421.000		20.559.600	20.559.500
Toevoeging aan reserves naar Majeure projecten	-18.562.000		-26.867.400	-28.795.481
Toevoeging aan overloop bestemmingsreserve	-7.257.900		-10.549.300	-10.549.300
			0	
Gerealiseerde resultaat	6.536.675	0	0	1.890.844

2.3. Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Deze jaarrekening dient als financiële verantwoording over het boekjaar 2022 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds. Hij is opgemaakt met inachtneming van de voorschriften die het Besluit begroting en verantwoording provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen daarvoor geeft.

Algemene grondslagen voor het opstellen van de jaarrekening

De waardering van de activa en passiva en de bepaling van het resultaat vinden plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij het desbetreffende balanshoofd anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op de balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die zich voordeden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in meegenomen als zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen c.q. schulden op grond van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremies voor gepensioneerden en overlopende vakantiegeld- en verlofaanspraken en dergelijke.

Voor arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenraming, te weten vier jaar. Als er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) dient hiervoor wel een verplichting opgenomen te worden.

Balans

Financiële vaste activa

Uitzettingen in 's Rijksschatkist

De uitzettingen in 's Rijksschatkist met een looptijd van langer dan één jaar worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende activa

Vorderingen en overlopende activa

De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde.

Liquide middelen en overlopende posten

Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Vlottende passiva

De vlottende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Overlopende passiva

De in 2022 beschikte subsidies zijn in het boekjaar volledig als last verantwoord en toegevoegd aan de overlopende passiva (OP) 'Nog te betalen subsidies'. De onttrekking aan de overlopende passiva betreft de in 2022 daadwerkelijk uitbetaalde subsidies (voorschotten en afrekeningen). Vrijval van subsidies door lagere afrekeningen of het vervallen van projecten worden ten gunste van de programmarekening gebracht. De overlopende passiva worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Werkwijze Meerjarig beschikken

Vanaf 1 januari 2020 is door het algemeen en dagelijks bestuur besloten de majeure projecten, mocht dit nodig zijn, te bedienen met meerjarige beschikking. De lastneming van de majeure projecten wordt afgeleid van het kasritme en dit is in overeenstemming met de in 2020 doorgevoerde stelselwijziging. Het kasritme wordt vervolgens afgeleid van de definitieve begroting van de subsidieontvanger, zoals deze aan de subsidieverlening ten grondslag ligt.

Voor zover er sprake is van wijzigingen in het kasritme, bijvoorbeeld als gevolg van vertraging in de uitvoering van het project of een verwachte verlaging in de subsidiabele kostenbestedingen, is de lastneming hierop aangepast. Op basis van de voortgangsrapportages is het Waddenfonds in staat om de werkelijke voortgang te monitoren en is er ten behoeve van de lastneming afgeweken van het (initiële) kasritme.

De subsidieprojecten die voortkomen uit de thematische openstelling zullen volledig als last worden genomen in het jaar dat de beschikking wordt afgegeven. Hier is het kasritme niet van belang bij het nemen van de last.

2.4 Toelichting op de balans per 31 december 2022

Activa	31-12-2022	31-12-2021
Financiële vaste activa		
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd langer dan één jaar</i>		
Ministerie van Financiën, deposito's	0	15.000.000
<i>Verloop openstaande deposito's</i>		
- Beginstand boekjaar	15.000.000	30.000.000
- Mutatie gedurende boekjaar:	-15.000.000	-15.000.000
- Eindstand boekjaar:	0	15.000.000
(voor een nadere toelichting op de deposito's wordt verwezen naar de paragraaf Financiering)		
Vlottende activa		
<i>Vorraden</i>		
Vooruitbetalingen	2.500	2.500
<i>Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar</i>		
Ministerie van Financiën, rekening courant	181.400.261	150.803.156
Ministerie van Financiën, deposito's	15.000.000	0
<i>Vordering op openbare lichamen</i>		
Nog te ontvangen BTW	411.432	487.403
Nog te ontvangen gedecentraliseerde rijksmiddelen 2021		19.252.000
Nog te verrekenen huur en energielasten	20.701	20.914
Inzet secretaresse		16.117
Te veel in rekening gebracht detacheringsvergoeding	23.941	
	456.074	19.776.434

Overige vorderingen

Nog te verrekenen subsidies Waddenacademie		253.717
Nog te verrekenen huur en energielasten	62.103	62.743
Nog te verrekenen subsidie vaststellingen	526.313	
Voorziening dubieuze debiteuren		
<i>De subsidie ontvanger Foru Solutions is failliet gegaan. Er is € 85.000,- subsidie van het Waddenfonds ontvangen voor een olieskimmer voor het opruimen van gemorste olie in Waddenzeehavens. Het Waddenfonds heeft zich bij de curator gemeld om het mogelijk maken deze gelden retour te ontvangen. Het Waddenfonds zal er alles aan doen om deze middelen terug te ontvangen.</i>		
	-	85.000
	503.416	316.460

Liquide middelen

Rabobank, rekening courant	34.046	7.505
----------------------------	--------	-------

Overlopende activa

Nog te ontvangen bijdragen van overige overheid	712.429	286.101
	712.429	286.101

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren

Begrotingsbedrag verslagjaar	29.120.000
Drempelbedrag 2% van begrotingsbedrag	599.400
Minimaal drempelbedrag	1.000.000

	Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
Drempelbedrag	1.000.000	1.000.000	1.000.000	1.000.000
Kwartaalcijfer op dag basis buiten 's Rijkschatkist aangehouden	132.108	171.716	392.036	391.036
Ruimte onder het drempelbedrag	867.892	828.284	607.964	608.964

Er is in 2022 geen overschrijding van het drempelbedrag.

In beginsel moeten alle overtollige middelen in de schatkist worden aangehouden, tenzij deze middelen onder het drempelbedrag gerekend kunnen worden. De hoogte van het drempelbedrag hangt af van de omvang van de begroting; maatgevend voor de omvang van de begroting is het begrotingstotaal zoals dat ook gebruikt wordt voor bijvoorbeeld het berekenen van de kasgeldlimiet. De drempel is gelijk aan 2,0% van het begrotingstotaal indien het begrotingstotaal lager is dan € 500 miljoen (deze wijziging van regeling treedt in werking met ingang van 1 juli 2021), waarbij het drempelbedrag minimaal € 1 miljoen bedraagt. Indien het begrotingstotaal hoger is dan € 500 miljoen is de drempel gelijk aan € 10 miljoen plus 0,2% van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat. De drempel is nooit lager dan € 1 miljoen.

Passiva**31-12-2022****31-12-2021***Algemene reserve Waddenfonds*

Beginsaldo 1 januari

38.078.539

34.061.848

af: onttrekking T.b.v. Organisatiekosten

-850.000**-850.000**

bij: bestemming resultaat 2020

0

4.866.690

Saldo 31 december

37.228.539

38.078.538

De algemene reserve bedraagt ultimo 2022 37,2 miljoen. Rekening houdende met het weerstandsvermogen van € 5,8 miljoen en de onttrekking t.b.v. de bedrijfsvoeringskosten 2023 - 2026 a € 850.000 per jaar bedraagt de vrije algemene reserve per 31 december 2022 € 28 miljoen.

Bestemmingsreserve

Overlooppreserve subsidieplafonds/tenders

10.549.266

7.257.591

De overlooppreserve is ingesteld om de in het boekjaar opengestelde subsidieplafonds en tenders in het nieuwe boekjaar af te kunnen ronden. Het betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten waarvoor nog geen subsidieverlening (toekenningsbeschikkingen) in hetzelfde boekjaar kon plaatsvinden.

Voor de volgende thema's zijn budgetten doorgeschoven naar volgend boekjaar

Restant BLI 2021

102.000

Brede openstelling 2021

7.155.591

Brede openstelling 2022

7.223.900

Restant BLI 2022

667.200

Restant budget thematische openstellingen

2.658.200

10.549.300

7.257.591

31-12-2022**31-12-2021**

Reserve majeure projecten

De reserve Majeure projecten is ingesteld projecten uit het Investeringskader meerjarig te kunnen financieren

63.885.278

55.649.297

Specificatie reserve majeure projecten:

Vrij te besteden aan toekomstige majeure projecten

32.446.583

31.881.155

Subsidie Vitale Kust Eems-Dollard

8.392.238

8.392.238

subsidie Vismigratierivier Afsluitdijk DNA

1.028.955

1.028.955

Subsidie Groene waterstof Chemiecluster Delfzijl

90.506

90.506

Subsidie WEC

3.221.781

6.421.981

Subsidie Green Goods Texel:

571.000

571.000

Subsidie Vissen voor verbinding

1.546.400

1.389.300

Subsidie Centrum Gastvrij Schiermonnikoog

0

58.416

Subsidie Groene chemie uit CO2 en zonlicht

0

7.390

Subsidie Pilot Ophogen Landbouwgronden

213.069

398.069

Subsidie Waddentools Habitatdiversiteit, Waddenmozaïek naar een rijk geschakeerde waddenbodem

1.175.446

452.446

Subsidie Ontwikkeling 20MW

3.477.400

3.477.400

Subsidie Demoproject restwarmteleiding

220.000

0

Subsidie Waddentools Wij & wadvogels	1.582.400	0
Subsidie Getijdenenergie: TidalKite (Seaurrent)		453.500
Subsidie Ruimbaan voor vissen 2	2.757.200	151.117
Subsidie Waddentools Swimway	1.398.400	875.800
subsidie Slow Mill	182.000	
Subsidie Verbinding rond Sud ie	1.687.800	
Subsidie donkerte in het waddengebied	472.200	
Subsidie Green Shipping	2.819.400	
Subsidie Op paad lans it waad	345.700	
Subsidie Waddengastronomie versterkt werelderfgoed beleving	59.400	
Subsidie zoet op zout	147.700	
Subsidie Nieuwe waterwerken Zoutkamp	49.700	
	63.885.278	55.649.273

Op de vrije ruimte binnen de reserve Majeur per 31-12-2022 ligt in 2023 en verder al een claim van €4,5 miljoen. Per saldo is er in 2023 en verder 27,9 miljoen vrij te besteden.

<i>Gerealiseerd resultaat</i>	1.890.844	6.536.675
-------------------------------	-----------	-----------

Eigen vermogen					
Eigen vermogen				Boekwaarde per 31-12-2021	Boekwaarde per 31-12-2022
Algemene reserve				38.078.539	37.228.539
Bestemmingsreserve:					
Overloop bestemmingsreserve				7.257.591	10.549.266
Reserve majeure projecten				55.649.297	63.885.278
gerealiseerd resultaat				6.536.675	1.890.844
Totaal				107.522.101	113.553.927
Het verloop in 2022 wordt in onderstaand overzicht per reserve weergegeven					
	Boekwaarde per 31-12-2021	Toevoeging	Onttrekking	Bestemming resultaat vorig boekjaar	Boekwaarde per 31-12-2022
Algemene reserve	38.078.539	-	850.000		37.228.539
Bestemmingsreserve:					
Overloop bestemmingsreserve	7.257.591	10.549.300	13.794.300	6.536.675	10.549.266
Reserve majeure projecten	55.649.297	28.795.481	20.559.500		63.885.278
gerealiseerd resultaat	6.536.675	1.890.845	6.536.675		1.890.844
Totaal	107.522.101	41.235.626	41.740.475	6.536.675	113.553.927

	31-12-2022	31-12-2021
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Schulden aan openbare lichamen	132.856	181.794
Overige schulden		
Crediteuren	111.948	6.964
Nog af te dragen loonheffing en pensioenpremies	28.087	23.209
Vooruit ontvangen bedragen	140.035	30.173
Overlopende passiva		
Nog te betalen subsidies		
Beginsaldo 01 januari	77.925.579	64.715.344
Uitbetaalde subsidies	-14.729.428	-17.156.879
Toename verplichting lastneming subsidies	22.521.880	35.849.300
Vrijval subsidies door lagere definitieve beschikkingen	-1.760.249	-5.482.185
Saldo 31 december	83.957.782	77.925.579
Facturen onderweg	324.126	409.381

2.5 Toelichting op het overzicht van baten en lasten over 2022

	Raming	Realisatie
Baten		
<i>Decentralisatie-uitkering Rijk</i>	28.878.000	28.878.000
<i>Rente</i>	242.000	846.770
rente schatkistbankieren		
Voor een nadere toelichting op de rente wordt verwezen naar de paragraaf financiering		
Lasten		
<i>Beschikte subsidies, toegevoegd aan overlopende passiva</i>		
<i>Reguliere openstellingen</i>		
<i>BLI 2018-2021</i>	102.000	102.000
<i>BLI 2022</i>	332.800	332.844
<i>Brede openstelling 2021</i>	7.155.600	6.928.973
<i>Brede openstelling 2022</i>	4.776.100	4.776.093
<i>Thematisch budget uit vrijval 22</i>	148.500	148.543
	12.515.000	12.288.453
<i>Saldo Vrijgevallen projecten 2022</i>	0	-317.254
<i>Majeure projecten lastneming 2022</i>		
<i>Subsidie Wereld Erfgoed Centrum Waddenzee (WEC)</i>	3.200.200	3.200.206
<i>Subsidie Programma Vermarkten</i>	425.000	425.000
<i>Subsidie Centrum Gastvrij Schiermonnikoog</i>	-219.400	-219.391
<i>Subsidie Pilot Ophogen Landbouwgronden</i>	240.000	240.000
<i>Subsidie Waddentools Habitatdiversiteit</i>	84.200	84.262
<i>Subsidie Vissen voor verbinding</i>	142.900	142.922
<i>Subsidie Demonstratie AHPD Ameland (biovergisting)</i>	-41.300	-1.969.308
<i>Subsidie Demoproject restwarmteleiding</i>	-220.000	-220.000
<i>Subsidie Groene chemie uit CO2 en zonlicht</i>	91.700	91.667
<i>Subsidie Waddentools Swimway</i>	180.200	180.159
<i>Subsidie Getijdenenergie: TidalKite (Seacurrent)</i>	917.900	917.900
<i>Subsidie: Ruimbaan voor vissen</i>	289.300	289.290
<i>Subsidie Holwerd aan Zee</i>	2.175.500	2.175.500
<i>Subsidie Vitale Kustzone Lauwersmeergebied</i>	1.200.000	1.200.000
<i>Subsidie Green Shipping Waddenzee</i>	334.600	334.558
<i>Subsidie Op paad lâns it Waad</i>	160.400	160.420
<i>Subsidie Zoet op zout</i>	408.700	408.703
<i>Subsidie Waddengastronomie versterkt wereld erfgoed beleving</i>	145.900	145.884
<i>Subsidie Nieuwe waterwerken Zoutkamp</i>	45.500	45.489
<i>Subsidie Regain</i>	630.900	630.858
	10.192.200	8.264.119

In 2022 zijn voor bovengenoemde projecten conform de jaarlijkse rapportage over de voortgang van de majeure projecten de jaarlast genomen. Voor meer informatie over de betreffende projecten wordt verwezen naar het jaarverslag.

<i>Subsidie Waddenacademie</i>	1.100.000	1.009.063
De subsidie voor 2022 bedroeg € 1.100.000.		
Voor 2021 was de subsidie € 1.200.000,- De vaststelling voor 2021 kwam uit op €1.109.063,- hierdoor valt de besteding in 2022 € 90.937,- lager uit als begroot		
<i>NWO programma</i>	100.000	0
	Raming	Realisatie
<i>Monitoring</i>	100.000	84.502
Dit onderdeel is bedoeld om vanuit het Waddenfonds de door de Waddenacademie te ontwikkelen en onderhouden Monitor structureel te vullen met Waddenfonds-specifieke gegevens.		
<i>Ontwikkelbudget</i>	300.000	128.410
Vanaf medio 2015 is door wijziging van de begroting een budget beschikbaar gesteld om – voorafgaand aan subsidieaanvragen – het Waddenfonds de kwaliteit van aanvragen voor complexe vraagstukken te laten bevorderen. Middelen in dit kader kunnen worden ingezet om vooronderzoek, haalbaarheidsonderzoek en coalitievorming te realiseren. Vanaf 2022 is voor communicatie voor 100.000,- geraamd uit dit budget.		
Waardevermindering vorderingen	0	85.000
Voor een toelichting op deze waardevermindering wordt verwezen naar de toelichting op de balans		
<i>Organisatiekosten</i>		
Organisatiekosten 2022	2.600.000	2.150.651
Voor een nadere toelichting op de organisatiekosten wordt verwezen naar de paragraaf bedrijfsvoering.		
Saldo van baten en lasten		
Het saldo van de totale baten en totale lasten bedraagt € positief	2.312.800	6.031.825
Onttrekking aan algemene reserve.		
In 2022 is het budget organisatiekosten met €850.000 opgehoogd ten laste van de algemene reserve. Zie paragraaf bedrijfsvoering	850.000	850.000
Onttrekking aan overloop bestemmingreserve	13.794.300	13.794.300
Onttrekking aan reserve Majeur	20.559.600	20.559.500
In 2022 zijn er op diverse openstellingen en Majeure projecten minder of geen bestedingen geweest. De openstelling liepen door in 2023 en zijn opnieuw opgenomen in de begroting.		
<i>Mutatie reserves Majeure</i>	-26.867.400	-28.795.481
<i>Mutatie reserves overloop</i>	-10.549.300	-10.549.300
De mutatie in de reserves betreft het doorschuiven van subsidiebudgetten die het dagelijks bestuur in 2022 als subsidieplafonds/tenders heeft opgenomen in openstellingsbesluiten maar waarvoor nog geen subsidieverlening of lastneming in 2022 kon plaatsvinden. Afronding van het openstellingsbesluit vindt in het nieuwe boekjaar plaats.		
Voor een specificatie van de doorgeschoven budgetten naar de diverse thema's wordt verwezen naar de toelichting op de balans.		
Gerealiseerde resultaat	100.000	1.890.844

Publicatie wet normering topinkomens

Overzicht 2022 - Model 1a. Leidinggevende topfunctionarissen met dienstbetrekking en leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking vanaf de 13e maand van de functievervulling

Samenstelling bestuur 2022 Informatie Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)												
Naam		Functie	Aanvang en einde functievervulling in 2022	Omvang dienstverband	Gewezen topfunctionaris ?	Dienstbetrekking	Beloning	belastbare en variabele onkosten vergoeding	Beloningen betaalbaar op termijn	Totaal bezoldiging	Toepasselijk WNT - Maximum	Motivering indien overschrijding : zie Opmerkingen:
Algemeen Bestuur												
Cees Loggen	Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	AB lid (Voorzitter)	29-04-2015 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Henk Staghouter	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	24-04-2013 / 10-01-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Johan Hamster	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	26-01-2022 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Sietske Poepjes	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB Lid	08-01-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Klaas Fokkinga	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB lid	28-01-2020 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Friso Douwstra	Gedeputeerde Provincie Fryslân	AB lid	15-12-2021 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Mirjam Wulfse	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	13-11-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Fleur Gräper - van Koolwijk	Gedeputeerde provincie Groningen	AB lid	13-11-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Rien Cardol	Statenlid Provincie Noord-Holland	AB lid	20-05-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Gert Jan Leerink	Statenlid provincie Noord-Holland	AB lid	20-05-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Dagelijks Bestuur												
Cees Loggen	Gedeputeerde Provincie Noord-Holland	DB lid (Voorzitter)	29-04-2015 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Henk Staghouter	Gedeputeerde provincie Groningen	DB lid	24-04-2013 / 10-01-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Johan Hamster	Gedeputeerde provincie Groningen	DB lid	26-01-2022 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Sietske Poepjes	Gedeputeerde Provincie Fryslân	DB lid	08-01-2019 / 31-12-2022	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	0	0	0	0	n.v.t.	n.v.t.
Directie												
Gerben Huisman	Waddenfonds	Directeur / Secretaris	01-01-2020 / 31-12-2022	1 fte	nee	ja	118.599	0	21.617	140.216	216.000	n.v.t.
Geert Boesjes	Waddenfonds	Plv. Directeur / secretaris	10-12-2021 / 31-12-2022	1 fte	nee	nee	4.107	-	-	4.107	9.000	gedetacheerd van de prov. Fryslân aan het Waddenfonds, de eerste 12 maanden valt dhr Boesjes onder topfunctionaris zonder dienstbetrekking, per 10 dec. 2022 valt dhr Boesjes onder de reguliere WNT-norm

Overzicht 2021 - Vergelijkende cijfers Wet Normering Topinkomens

Directie												
Gerben Huisman	Waddenfonds	Directeur / Secretaris	01-01-2020 / 31-12-2021	1 fte	nee	ja	115321	0	20922	136243	209.000	n.v.t.
Benry Bolscher	Waddenfonds	Plv. Directeur / secretaris	01-07-2017 / 10-12-2021	1 fte	nee	nee	9959			9959	17.417	gedetacheerd van de prov. Fryslân aan het Waddenfonds dhr Bolscher is in 2021 een groot deel ziek geweest is door de detacheringsovereenkomst per februar 20 niet doorbelast aan het Waddenfonds
Geert Boesjes	Waddenfonds	Plv. Directeur / secretaris	10-12-2021 / 31-12-2021	1 fte	nee	nee	8342			8342	19.658	gedetacheerd van de prov. Fryslân aan het Waddenfonds, dit berekende bedrag is per 10 december 2021.

Overzicht 2022 - Model 1b. Leidinggevende topfunctionarissen zonder dienstbetrekking in de periode kalendermaand 1 t/m 12

Gegevens 2022		
bedragen x € 1		Geert Boesjes
Functiegegevens	plv. directeur / secretaris	
Kalenderjaar	2022	2021
Periode functievervulling in het kalenderjaar (aanvang – einde)	01-01 t/m 09-12	10-12 t/m 31-12
Aantal kalendermaanden functievervulling in het kalenderjaar	0,96	0,04
Omvang van het dienstverband in uren per kalenderjaar	1872	108
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum		
Maximum uurtarief in het kalenderjaar	€ 206	€ 199
Maxima op basis van de normbedragen per maand	282.700	19658
Individueel toepasselijke maximum gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	302.358	
Bezoldiging (alle bedragen exclusief btw)		
Werkelijk uurtarief lager dan het maximum uurtarief?	Ja € 65,81	
Bezoldiging in de betreffende periode	119.093	8.342
Bezoldiging gehele periode kalendermaand 1 t/m 12	127.435	
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	N.v.t.	
Bezoldiging	127.435	
Het bedrag van de overschrijding en de reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	N.v.t.	N.v.t.
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	gedetacheerd van de prov. Fryslan aan het Waddenfonds, de eerste 12 maanden valt dhr Boesjes onder topfunctionaris zonder dienstbetrekking, per 10 dec. 2022 valt dhr Boesjes onder de reguliere WNT-norm	

3. Overige gegevens

3.1 Resultaatbestemming

Explicitatie rekeningsaldo	Bedrag
Exploitatie en Organisatie kosten	742.374
Niet besteed op subsidieplafonds 2021	226.447
 Vrijval door vaststelling of Herziening	 317.254
 Renteopbrengst boven begroting	 604.770
Totaal	€ 1.890.844,-

Het dagelijks bestuur van het Waddenfonds stelt voor om het gerealiseerde resultaat over 2022 als volgt te bestemmen:

Toe te voegen aan het budget thematische openstelling:	€ 1.690.844,-
Toe te voegen aan het budget kennishuishouding:	€ 200.000,-
	=====
Totaal gerealiseerd resultaat van 2022	€ 1.890.844,-

Bijlage 1: verleende subsidies per project

In bijlage 1 wordt elk project beschreven, waaraan in 2022 een subsidie is verleend.

Bijlage 1 is onderverdeeld in vier paragrafen:

- 1) Verleningen Budget Lokale Innovaties
 - a) Budget Lokale Innovaties 2018
 - b) Budget Lokale Innovaties 2022
- 2) Verleningen Thematische subsidieregelingen
 - a) Verleningen Thematische openstelling 2021-01
 - b) Verleningen Thematische openstelling 2022-01
- 3) Duurzame kennishuishouding

Op de interactieve [kaart](#) op onze website is meer informatie te vinden.

1.a. Verleende subsidies per project, Budget Lokale Innovatie 2018

Augmented Reality Videotours Texel

Aanvrager: V.O.F. Videolux Texel

Totale investering: € 141.475,-

Bijdrage Waddenfonds: € 49.875,-

Overheidsbijdrage: € 49.875,-

Overige bijdrage: € 91.600,-

Het project omvat thematische fiets- en wandelroutes op basis van augmented reality (AR). Bij AR wordt een extra driedimensionale informatielaag toegevoegd aan de reële wereld. Zo komen bijvoorbeeld historische gebeurtenissen op een locatie ter plekke weer tot leven. De verhalen, onder meer over de visserij, de relatie met Den Helder als maritieme stad en de intrinsieke waarde van de waddennatuur, worden eilandbreed verteld. Texel hoopt zo een stap naar een duurzamer toerisme te zetten.

M.F.C. Aeolus

Aanvrager: Stichting Aeolus

Totale investering: € 703.325,-

Bijdrage Waddenfonds: € 41.247,-

Overheidsbijdrage: € 703.325,-

Overige bijdrage: € 0,-

Het huidige dorpshuis Aeolus in Farmsum wordt gerenoveerd en uitgebreid. Er komt een nieuwe aanbouw bij en zo ontstaat een nieuw Multi Functioneel Centrum. In de nieuwe aanbouw worden alle dorpsfuncties ondergebracht. Het bestaande dorpshuis wordt ingericht voor informele zorg. De uitbreiding zorgt voor nieuwe activiteiten en versterkt de vitaliteit van de dorpsgemeenschap. Ook zorgt het voor nieuwe netwerken en versterking van bestaande.

Veur Aaltied

Aanvrager: Stichting Pandeon

Totale investering: € 108.378,-

Bijdrage Waddenfonds: € 10.878,-

Overheidsbijdrage: € 34.278,-

Overige bijdrage: € 74.100,-

In het project wordt het verhaal van de dorpskerken van Beerta, Spijk, Peins en Wanswert verteld. Bewoners van de dorpen gaan een muziektheaterstuk maken aan de hand van levensverhalen van dorpsgenoten, die in en om de kerken begraven liggen. In het stuk spelen de kerk, het orgel en de relatie met het Wad een belangrijke rol. Professionals, vrijwilligers van dorpshuis, kerk, amateurkunstenaars en historische verenigingen werken in het project samen. Hierdoor worden de sociale vitaliteit van de dorpen en de culturele infrastructuur versterkt. Het doel is een blijvend cultureel podium in en rondom de kerken te creëren.

1.b. Verleende subsidies per project, Budget Lokale Innovatie 2022

Waterroute Vlieland

Aanvrager: Stichting Lab Vlieland

Totale investering: € 264.804,-

Bijdrage Waddenfonds: € 50.000,-

Overheidsbijdrage: € 122.939

Overige bijdrage: € 141.865,-

De Waterroute op Vlieland wil bezoekers bewust maken van de waterkringloop op het eiland. Een wandel-, fiets- en buitensportroute voert langs acht bijzondere waterlocaties, waar informatie wordt gegeven over bijvoorbeeld de zoetwaterbel onder het eiland en de zuivering van afvalwater. De route is ook bedoeld om mensen de natuur en flora en fauna te laten ervaren. Een unieke combinatie van educatie, recreatie en sport voor zowel bewoners als toeristen.

Mienskip op ien

Aanvrager: Stichting Multifunctionele Accommodatie Holwerd

Totale investering: € 289.400,-

Bijdrage Waddenfonds: € 50.000,-

Overheidsbijdrage: € 194.700,-

Overige bijdrage: € 94.700,-

De nieuwbouw van de gefuseerde basisschool De Tijstream in Holwerd komt deels in het multifunctionele centrum MFA. Een nieuwe keuken en gemeenschappelijke ruimtes aldaar leiden tot nieuwe contacten tussen dorpsbewoners en vrijwilligers. Met Mienskip op ien wordt gezocht naar verbindingen tussen jong en oud. Er kunnen bijvoorbeeld kooklessen worden gegeven of actieve trainingen. Ook vindt educatie plaats over het unieke Waddengebied. Het project is vernieuwend; de nieuwbouw van de school grenst aan het gebied van Holwerd aan Zee.

Lichtschip; licht op de Wadden

Aanvrager: Stichting vrienden van het Lichtschip

Totale investering: € 102.205,-

Bijdrage Waddenfonds: € 42.103,-

Overheidsbijdrage: € 42.103,-

Overige bijdrage: € 60.102,-

Het lichtschip in de Nieuwe Willemshaven in Harlingen is een icoon. Het deed jarenlang dienst als radiozender op zee. Nu krijgt dit varend erfgoed een nieuwe bestemming om het voor de toekomst te behouden. Er komt in de grote binnenruimte een klein theater, dat een alternatief kan zijn voor het gesloten cultureel centrum in de Friese havenstad. Ook wordt het schip een ontmoetingsplek, wat de leefbaarheid ten goede komt. Bezoekers kunnen aan boord bovendien meer te weten komen over het Waddengebied.

De rank als Huiskamer

Aanvrager: Protestantse gemeente Marrum-Westernijtsjerk

Totale investering: € 49.000,-

Bijdrage Waddenfonds: € 24.500,-

Overheidsbijdrage: € 24.500,-

Overige bijdrage: € 24.500,-

De protestantse kerk De Rank van Marrum-Westernijtsjerk wil ook door de week een plek van ontmoeting zijn voor jong en oud. Het gebouw moet daarvoor worden heringericht als multifunctionele ruimte met moderne communicatiemiddelen. De kern van het project is “omzien naar elkaar” en dan vooral naar de kwetsbaren. Inloopmomenten, themabijeenkomsten en digitale *challenges* voor jongeren leiden tot onderlinge contacten. Zo wordt de leefbaarheid van het dorp vergroot en worden netwerken versterkt.

Beleefpad Dokkum/ Bastion

Aanvrager: Wijkraad Fûgellân

Totale investering: € 108.330,-

Bijdrage Waddenfonds: € 48.852,-

Overheidsbijdrage: € 83.852,-

Overige bijdrage: € 24.478,-

De aanleg van een verhard beleefpad naar het Bastion is vanuit de wijk Fûgellân de kern van het project. Het Bastion markeert als markant uitzichtpunt de nieuwe buitenpoort naar Dokkum op een unieke plek aan het open landschap. Dit alles met een bio diverse aankleding ervan en het pad zelf. Met het beleefpad en de aanleg ervan wordt het Bastion een attractie en een plek van verbinding. Niet alleen voor de wijk Fûgellân maar vanuit heel Dokkum en de regio daaromheen. Een mooi bottom-up initiatief waarbij er oog is voor rust, ruimte en waardevol landschap.

WadExpedities

Aanvrager: V.O.F. VANhetWAD

Totale investering: € 123.080,-

Bijdrage Waddenfonds: € 13.889,-

Overheidsbijdrage: € 13.889,-

Overige bijdrage: € 109.191,-

Het project WadExpedities.nl richt zich op mensen die het Waddengebied op een meer educatieve in plaats van sportieve manier willen ontdekken. Vanuit Lauwersoog neemt V.o.f. VANhetWAD van april tot november kleine groepen deelnemers (20 tot 40 personen) en vrijwilligers mee het Wad op voor een vaartocht met eindbestemming Schiermonnikoog. De WadExpedities zijn erop gericht gedurende een langere periode (jaren) mensen op een solide, duurzame (bestendige) en houdbare manier kennis te laten maken met het Waddengebied en een bijdrage te leveren aan de bewustwording van het gebied alsmede aan het toerisme.

KAAP

Aanvrager: Stichting Tussenland

Totale kosten van het project: € 57.176,-

Bijdrage Waddenfonds: € 28.500,-

Overheidsbijdrage: € 44.676,-

Overige bijdrage: € 12.500,-

In 2022 werkt Tussenland aan een voorstelling in de open lucht die op verschillende plekken aan de Waddenkust gespeeld wordt, namelijk aan de dijk bij Koehoal en op de Terp van de Toekomst in Blije. Met deze voorstelling wil Tussenland de culturele en sociaal-maatschappelijke betekenis van maritiem erfgoed, en specifiek de kaap (historische houten constructies die van oudsher de zeeroutes markeerden en hielpen bij het navigeren), ontsluiten voor een breder publiek. Verhalen van de lokale bevolking worden gebruikt om de voorstelling in te bedden in de omgeving.

Duurzaam door ontwikkelen, Koninklijke Tichelaar 450 jaar

Aanvrager: Stichting Frysk Tichelwurk

Totale kosten van het project: € 198.948,-

Bijdrage Waddenfonds: € 50.000,-

Overheidsbijdrage: € 77.000,-

Overige bijdrage: € 121.948,-

In 2022 bestaat de Tichelaarfabriek in Makkum 450 jaar. De Stichting Frysk Tichelwurk organiseert een bijzondere tijdelijke herbestemming van de oude Tichelaarfabriek. De fabriek zal drie artists in residence huisvesten die in een voor het publiek toegankelijk "open atelier" onderzoek doen naar nieuwe methoden voor het gebruiken van natuurlijke materialen en restproducten.

Tijdens de openstelling van het werkatelier zullen vrijwilligers uit Makkum ingezet worden. Dat kunnen jonge mensen zijn, maar zeker ook gepensioneerde oud-medewerkers van Tichelaar. Het is gebleken dat de gepensioneerde medewerkers een cruciale rol hebben bij het begeleiden van de ontwerpers/keramisten. Hun kennis, soms nog uit de jaren 70, zetten zij in om de ontwerpers te helpen met experimenteren en om op duurzame en ambachtelijke wijze te innoveren.

Meet me at the Lighthouse

Aanvrager: Stichting Echo's van het Wad

Totale kosten van het project: € 92.300,-

Bijdrage Waddenfonds: € 25.000,-

Overheidsbijdrage: € 55.000,-

Overige bijdrage: € 37.300,-

Meet me at the Lighthouse is een nieuw driedaags literatuurfestival op Schiermonnikoog dat van 18-20 november 2022 voor het eerst plaatsvindt. Meet me at the Lighthouse brengt schrijvers, dichters, denkers, wetenschappers en het publiek met elkaar in gesprek over literatuur, ecologie, duurzaamheid en samenleving, met het eiland als decor, inspiratie én gespreksonderwerp.

Met het festival wordt aan (jonge) schrijvers, dichters en ander talent (regionaal en landelijk) een podium geven. Er wordt o.a. stilgestaan bij de toekomst van het eiland, het klimaat en de aarde. Verbeelding wordt gebruikt om samen met bewoners en bezoekers van het eiland de dialoog aan te gaan over het ideale eiland als onderdeel van de ideale wereld. Onderwerpen daarbij zijn o.a. ecologie, duurzaamheid en samenleving

2.1 Verleende subsidies per project, subsidieregeling Thematisch 2021-01

Punt Piaam

Aanvrager: Stichting Nynke's Pleats

Totale kosten van het project: € 713.221,-

Bijdrage Waddenfonds: € 153.658,-

Overheidsbijdrage: € 249.515,-

Overige bijdrage: € 463.706,-

Thema: Werelderfgoed, landschap en cultuurhistorie"

In terpdorp Piaam wordt een rustplek voor fietsers ingericht, waar ze informatie kunnen krijgen over het bijzondere cultuurlandschap, de flora en fauna, de terp en het monumentale kerkje. Ook komen er een toiletgebouw, een picknickbank en een oplaadpunt voor fietsen. Het project is onderdeel van de restauratie en herbestemming van de Nynke's Pleats, dat overigens buiten de subsidie valt. De boerderij is een rijksmonument.

Bouwen met biobouwers

Aanvrager: Stichting Nederlandse wetenschappelijke onderzoeksinstituten

Totale kosten van het project: € 1.109.194,-

Bijdrage Waddenfonds: € 982.260,-

Overheidsbijdrage: € 1.109.194,-

Overige bijdrage: € 0,-

Thema: Natuur

Bouwen met biobouwers betreft het herstel van schelpdierbanken in de Waddenzee met biologisch afbreekbaar materiaal. Aan deze platforms kunnen mosselen en andere schelpdieren zich hechten. Schelpdierbanken zijn belangrijke biobouwers, omdat ze beschutting en voedsel bieden aan veel diersoorten. Mede door menselijk ingrijpen zijn ze in de kustgebieden geleidelijk verdwenen. Een kansencarta moet duidelijk maken op welke plekken in zee herstel van schelpdierbanken succesvol kan zijn.

De Jurk en het Scheepswrak

Aanvrager: Stichting Prospector

Totale kosten van het project: € 261.000,-

Bijdrage Waddenfonds: € 83.433,-

Overheidsbijdrage: € 109.533,-

Overige bijdrage: € 151.467,-

Thema 2: Werelderfgoed, cultuurhistorie & landschapsontwikkeling

Bij Burgzand bij Texel ligt het wrak van een zeventiende-eeuws zeilschip, het Palmhoutwrak. Na archeologisch onderzoek is het afgedekt en niet langer toegankelijk. Via een applicatie kunnen mensen digitaal ronddwalen in het wrak en ontdekken welke vondsten eruit naar boven zijn gehaald. Het project is onderdeel van een driedelige tv-serie van de NPO en een podcast "De Jurk en het Scheepswrak". De Jurk verwijst naar een kledingstuk dat is opgedoken uit het wrak en waarvan een replica te zien is in museum Kaap Skil op Texel.

Handelingsperspectief Klimaatadaptatie Landbouw Terschelling

Aanvrager: Stichting van Hall Larenstein

Totale kosten van het project: € 1.124.900,-

Bijdrage Waddenfonds: € 999.900,-

Overheidsbijdrage: € 1.124.900,-

Overige bijdrage: € 0,-

Thema: Duurzame agrarische sector

Dit onderzoeksproject maakt deel uit van een Living Lab en betreft het aanpassen van de landbouw in de polder op Terschelling aan verzilting en verdroging. Op kleine proefvelden wordt geëxperimenteerd met slim waterbeheer (vasthouden van zoet water), de teelt van grasrassen en graskruidenmengsels die tegen zout en droogte kunnen en met gewassen op zilte grond. Doel is om meer kennis te verzamelen en te verspreiden over wat succesvol kan zijn voor een klimaatbestendige landbouw.

Zeker Zilt

Aanvrager: Stichting Blauwe Polder

Totale kosten van het project: € 1.110.000,-

Bijdrage Waddenfonds: € 948.000,-

Overheidsbijdrage: € 984.000,-

Overige bijdrage: € 126.000,-

Thema: Duurzame agrarische sector

Veldproeven op Texel moeten uitwijzen of bemesting met biologisch zeewier leidt tot hogere opbrengsten van de teelt van aardappelen en wortelen. Eerder kleinschalig onderzoek wees uit dat dit het geval bleek te zijn. Het project wil verder zouttolerante aardappelen en wortelen op de markt brengen als nice product. Hiervoor wordt een speciale marktstrategie ontwikkeld. Ook wordt onderzocht of er koolhydraatarme frites met een zeewiercoating ontwikkeld kunnen worden. Doel is om telers handvatten te geven bij de omschakeling naar een duurzame teelt op zilte grond.

De zilte kleibodem doorgronden

Aanvrager: Rijksuniversiteit Groningen

Totale kosten van het project: € 657.689,-

Bijdrage Waddenfonds: € 559.565,-

Overheidsbijdrage: € 569.565,-

Overige bijdrage: € 88.124,-

Thema: Duurzame agrarische sector

Het project richt zich op bodemherstel in zilte gebieden, zodat de negatieve effecten van zout in de bodem (verzilting) worden opgevangen. Verzilting en verdroging zijn wereldwijd een groot probleem. Ook voor de akkerbouw op de noordelijke kleigronden van het Waddengebied zal dit gevolgen hebben. Tot nog toe ging de verziltingsproblematiek vooral over de teelt van zouttolerante rassen en gewassen als de pootaardappel. Het doel van dit project is om door aanpassingen in het teeltplan de bodemkwaliteit van steeds zouter wordende kleigronden te verbeteren. Op die manier moeten gewassen minder gevoelig worden voor zout. Er zal worden samengewerkt met andere kennisprojecten over verzilting.

Suivelfabryk de Dongeradelen!

Aanvrager: De Dongeradelen BV

Totale kosten van het project: € 1.716.364,-

Bijdrage Waddenfonds: € 997.000,-

Overheidsbijdrage: € 997.000,-

Overige bijdrage: € 719.364,-

Thema: Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

In de al jaren leegstaande en vervallen zuivelfabriek tussen Lioessens-Morra, dicht bij de Waddenzee, komen vakantieappartementen en een museum. Hier wordt de historie van de suivelfabryk aan de hand van foto's en video's verteld. De melkfabriek werd in 1914 geopend en produceerde melk, kaas en weibrokken. De subsidie is alleen bestemd voor de restauratie van dit cultuurhistorisch belangrijke pand, de buitenruimte en het museum. Door de verhuur van de recreatiewoningen zal de geschiedenis van de suivelfabryk een bovenlokaal effect hebben.

UPPACT: pilot met plastic- en textielrecycling

Aanvrager: Uppact BV

Totale kosten van het project: € 740.602,-

Bijdrage Waddenfonds: € 213.212,-

Overheidsbijdrage: € 213.212,-

Overige bijdrage: € 527.390,-

Thema: Duurzame Waddenhavens

Dit project omvat het hergebruik van plastic, textiel, zwerf- en scheepsafval, visnetten, schoenen, mondkapjes en sigarettenpeuken in de Eemshaven. Hieruit wordt onder meer composiet gemaakt, dat in de regio wordt afgezet. Er wordt in dit proces gebruik gemaakt van een gepatenteerde smelt- en mixtechniek, die in vergelijking met andere methodes relatief energiezuinig is. Er worden door de recycling jaarlijks 250 ton maritiem afval en andere vervuilde stoffen uit de Waddenzee gehaald. Het project vermindert de hoeveelheid CO2-uitstoot met 1250 ton, omdat er geen afval meer verbrand hoeft te worden.

Haven Lauwersoog: plastic recycling hub voor het Waddengebied

Aanvrager: GPBO BV

Totale kosten van het project: € 1.477.100,-

Bijdrage Waddenfonds: € 991.945,-

Overheidsbijdrage: € 991.945,-

Overige bijdrage: € 485.155,-

Thema: Duurzame Waddenhavens

In deze pilot wordt met behulp van vijf drones drijvend plasticafval in de Waddenzeehaven van Lauwersoog verzameld. Het wordt met de hand gesorteerd en in een mobiele installatie omgesmolten tot onder meer bestratingsblokken en dak- en stoeptegels. Zo wordt per jaar maximaal 3720 ton plastic duurzaam verwerkt. Extra installaties kunnen eventueel ook in andere havens worden geplaatst. Bedrijven in de haven leveren zelf ook plastic aan en nemen de gerecyclede producten in eerste instantie af. Omdat het plastic wordt hergebruikt en niet verbrand levert dit ook CO2-reductie op.

Waterstof-hub Delfzijl

Aanvrager: Red Rum Holding BV

Totale kosten van het project: € 8.169.000,-

Bijdrage Waddenfonds: € 1.000.000,-

Overheidsbijdrage: € 3.930.853,-

Overige bijdrage: € 4.238.147,-

Thema: Duurzame Waddenhavens

Dit project betreft een innovatieve pilot gericht op de realisatie van een groene waterstofketen in de regio, waarbij eindgebruikers zeker kunnen zijn van een 24/7/365 beschikbaarheid van groene waterstof. Zo kunnen logistieke en industriële processen in haven gebonden bedrijven in het Waddengebied verduurzaamd worden. Binnen het project wordt enerzijds kennis en ervaring opgedaan met het reinigen, comprimeren en het (tijdelijk) opslaan van groene waterstof in een nieuw te realiseren waterstof-hub in Delfzijl. Anderzijds wordt een transport- en opslagmethode ontwikkeld voor de distributie van deze groene waterstof voor eindgebruikers. in onder andere de havens rondom het Waddengebied.

2.2 Verleende subsidies per project, subsidieregeling Thematisch 2022-01

De Kraak

Aanvrager: Stichting productiehuis Spinbarg

Totale kosten van het project: € 243.404,-

Bijdrage Waddenfonds: € 130.000,-

Overheidsbijdrage: € 130.000,-

Overige bijdrage: € 113.404,-

Thema: Duurzame recreatie en toerisme

De Kraak is een doorlopende filmvoorstelling over oude volksverhalen uit het Waddengebied. Hij wordt vormgegeven in een bijzondere installatie. Aan het project doen diverse internationale filmmakers, animatoren, kunstenaars en componisten mee. De kernwaarden van het Wad worden in deze familievoorstelling op een speelse, verrassende en poëtische wijze onder de aandacht gebracht van het publiek. De Kraak verwijst naar een mythische reuzenoctopus en symboliseert de verhouding van de mens met de zee.

Waddenbeleving rond de bruinvis

Aanvrager: SOS Dolfijn

Totale kosten van het project: € 2.122.000,-

Bijdrage Waddenfonds: € 750.000,-

Overheidsbijdrage: € 1.250.000,-

Overige bijdrage: € 872.000,-

Thema: Duurzame recreatie en toerisme

Rondom een opvang voor bruinvissen in Anna Paulowna worden een Waddenbelevingstuin met voetpad, een duinlandlandschap en een uitkijkpunt aangelegd. Bezoekers kunnen in deze nieuwe attractie kennisnemen van de ontwikkeling van het waddenlandschap. Op borden staat informatie over de vogelrijkdom in het gebied, die vanaf een uitkijkpost is te bewonderen. Het buitenverblijf van de bruinvissen valt buiten de subsidie.

Oosterhouw

Aanvrager: Stichting behoud Oosterhouw

Totale kosten van het project: € 999.411,-

Bijdrage Waddenfonds: € 606.875,-

Overheidsbijdrage: € 731.875,-

Overige bijdrage: € 267.536,-

Thema: Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

Het monumentale landhuis Oosterhouw bij Leens wordt deels opengesteld voor het publiek. Dat geldt ook voor de bijzondere parktuin waar drie eeuwen tuinstijlen en oude plantensoorten te bewonderen zijn. Het particuliere rijksmonument blijft zo behouden als leefbaar erfgoed. Het verhaal dat wordt verteld is dat van de rijke 19^e-eeuwse herenboeren en notarissen en hun landhuizen. Door dit project krijgt de regio een nieuwe attractie die bijdraagt aan duurzaam toerisme in het Waddengebied. Bezoekers kunnen er ook de weidsheid van het wierdenlandschap ervaren.

Wad Wier: kweek en toepassing

Aanvrager: Stichting Technologie Centrum Noord-Nederland

Totale kosten van het project: € 1.977.233,-

Bijdrage Waddenfonds: € 988.617,-

Overheidsbijdrage: € 988.617,-

Overige bijdrage: € 988.616,-

Thema: Duurzame visserij

In het project Wad Wier draait het om lokale kweek en toepassingen van zeewier (ulva) in de Waddenregio. Zeewier kan worden gebruikt in voedsel, als veevoeder, als grondstof en als energiebron. Tot op heden is de productie van zeewier in Nederland nog zeer beperkt en wordt het overgrote deel ervan geïmporteerd. Hier ligt dus een grote kans voor het Noorden met name voor het Waddengebied.

De focus in dit project ligt enerzijds op het optimaliseren van kweekcondities (ontwikkelen van een economisch en ecologisch haalbaar prototype van onshore aquacultuur van ulva) en anderzijds op het kunnen toepassen (en effecten) van u in veevoeder, cosmetica en als bioplastic. In dit project worden geen producten voor de voedingsmiddelensector ontwikkeld. Deze bedrijven zullen wel actief worden geïnformeerd over de kwaliteit en kweekmogelijkheden. Het zeewier zal in diverse bassins op land worden gekweekt, maar wel met gebruik van (Wadden)zeewater. Dit vanwege de beschermde status van het Waddengebied. Het project is een voortzetting van het project “Polder Wassenaar” en bouwt voort op daar opgedane ervaringen”.

Beleefcentrum Natuur en Cultuur Terschelling Waddenzee (Tonnenloods)

Aanvrager: Gemeente Terschelling

Totale kosten van het project: € 3.349.648,-

Bijdrage Waddenfonds: € 1.000.000,-

Overheidsbijdrage: € 3.000.000,-

Overige bijdrage: € 349.648,-

Thema: Werelderfgoed, cultuurhistorie en landschapsontwikkeling

De Tonnenloods is een prominent gebouw aan de haven van Terschelling dat wordt omgebouwd tot een multifunctioneel beleefcentrum voor natuur en cultuur van Terschelling Werelderfgoed Waddenzee. Dit in de vorm van voorlichting, educatie, excursies, audiovisuele presentaties, culturele manifestaties en symposia. In de ruimtes kan met behulp van de digitale infrastructuur (technische innovatie) op vele projectieschermen integraal worden geprogrammeerd waardoor bestaand beeldmateriaal, eigen geproduceerd materiaal en wetenschappelijke kennis over de Wadden verwerkt wordt tot impactvolle presentaties.

Rijkswaterstaat neemt het herstel en het verduurzamen van het industrieel erfgoed (achterstallig onderhoud) voor zijn rekening. Dat gebeurt dusdanig dat het gebouw haar rauwe, industriële uitstraling behoudt. De samenwerkende partijen tekenen voor de (her)inrichting en invulling van het nieuwe centrum. Door de combinatie van functies en gebruikers wordt het mogelijk gemaakt jaarrond te programmeren en uiteenlopende bezoekers en gebruikers te trekken. Het Centrum voor Natuur en Landschap (educatie), het Waddenlaboratorium (Oerol/Waddenacademie) en Made op Terschelling (samenwerkende creatieve makers Terschelling) worden ook in de Tonnenloods ondergebracht.

Duurzame sloep voor de Wadden

Aanvrager: Sloepmakerij BV

Totale kosten van het project: € 1.288.033,-

Bijdrage Waddenfonds: € 777.038,-

Overheidsbijdrage: € 777.038,-

Overige bijdrage: € 510.995,-

Thema: Duurzame recreatie en duurzaam toerisme

De Sloepmakerij in Woudsend gaat een volledig 3D geprinte Waddensloep ontwikkelen, die gemaakt is van gerecycled plastic en vaart op een schone elektromotor. De Duurzame Sloep krijgt een lengte van 9 meter en wordt geschikt gemaakt voor zeewaardige overtochten voor kleine groepen van maximaal 12 personen of voor vaartochtjes op de Waddenzee. Voordat de sloep op de markt komt zal hij uitgebreid worden getest op zee.

Het project behelst niet alleen de ontwikkeling van een prototype maar ook van een productielijn die na de ontwikkelfase de Duurzame Sloep kan maken voor de commerciële markt. Een aantal sloepenverhuurders uit het Waddengebied is betrokken bij de ontwikkeling van het prototype. Met deze partijen is inmiddels een intentieoverkomst gesloten voor de aanschaf van een sloep.

De Friese afvalverwerker Omrin Recycling is ook betrokken bij het project en zal samen met de initiatiefnemer onderzoek doen naar het verkrijgen en sorteren van geschikt afvalplastic voor het printen van de sloep. De Sloepmakerij wil met name plastic gebruiken dat ingezameld is op de Waddeneilanden.

Klimaatverandering op Ameland

Aanvrager: Stichting Ameland Museum

Totale kosten van het project: € 918.875,-

Bijdrage Waddenfonds: € 523.563,-

Overheidsbijdrage: € 606.063,-

Overige bijdrage: € 312.812,-

Thema: Duurzame recreatie en duurzaam toerisme

Het Natuurcentrum Nes op Ameland richt nieuwe exposities in, waar bezoekers zowel fysiek als op interactieve wijze kennis opdoen over de impact van klimaatverandering en globale opwarming op het eiland. Het project 'Klimaatverandering op Ameland' wil hen prikkelen zelf na te denken over klimaateffecten. Ze krijgen op de gevarieerde exposities met nieuwe expositieruimtes en een heringericht buitenterrein, ook alternatieven voorgeschoteld. Zo wordt geprobeerd de bewustwording over de kwetsbaarheid van Ameland te vergroten en mensen tot een duurzamer gedragsverandering aan te zetten.

3. Duurzame Kennishuishouding

Verlening boekjaarsubsidie Waddenacademie 2022

Een belangrijke doelstelling van het Waddenfonds is het ontwikkelen van kennis over het Waddengebied en het borgen ervan voor toekomstige generaties. In de vorm van een boekjaarsubsidie kreeg de Waddenacademie in 2022 € 1,1 miljoen voor de uitvoering van haar taken zoals uitgewerkt in het aangeleverde werkplan voor 2022.

Vaststelling boekjaarsubsidie Waddenacademie 2021

In 2021 heeft de Waddenacademie € 1.200.000,- ontvangen om de met haar afgesproken taken uit te voeren. De gerealiseerde subsidiabele kosten bedragen € 1.109.063,-. Er is sprake van een onder realisatie van € 90.937,-.

De kerntaken agenderen, programmeren, informeren en monitoren zijn uitgevoerd door de Waddenacademie conform het door het Waddenfonds goedgekeurde werkplan 2021. In het [jaarverslag](#) van de Waddenacademie over 2021 staat wat er per kerntaak en per activiteit aan activiteiten is uitgevoerd.

Vastgestelde bijdrage Waddenfonds : € 1.109.063,-

Doelrealisatie:

De Waddenacademie heeft met het uitvoeren van haar kerntaken invulling gegeven aan de vierde doelstelling van het Waddenfonds: het ontwikkelen van een duurzame kennishuishouding voor het Waddengebied.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Aan: het algemeen bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds

A. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2022 van de Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds (hierna: Waddenfonds) te Leeuwarden gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van Waddenfonds per 31 december 2022 als van de baten en lasten over 2022 in overeenstemming met het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV);
- zijn de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2022 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van Waddenfonds.

De jaarrekening bestaat uit:

1. de balans per 31 december 2022;
2. het overzicht van baten en lasten 2022; en
3. de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen, en
4. verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT), als zelfstandig paragraaf onderdeel uitmakend van de toelichting op de jaarrekening van het Waddenfonds.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO), het door het algemeen bestuur op 9 december 2022 vastgestelde Normenkader Rechtmatigheid Gemeenschappelijke Regeling Waddenfonds en het Controleprotocol WNT 2022 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van Waddenfonds zoals vereist in zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2022 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub n en o Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de getrouwheid en rechtmatigheid van de jaarrekening als geheel bepaald op € 235.000. De bij onze controle toegepaste goedkeuringstoleranties bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten, inclusief toevoegingen aan reserves. De materialiteit is gebaseerd op het Besluit Accountantscontrole Decentrale Overheden. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2022. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn.

Wij zijn met het algemeen bestuur overeengekomen dat wij aan hen tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven € 7.500 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

B. Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie die bestaat uit het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat. Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten ingevolge artikel 217 lid 3 onder d van de Provinciewet en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur het algemeen bestuur voor de jaarrekening

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het dagelijks bestuur is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder de verordening van het Waddenfonds. In dit kader is het dagelijks bestuur verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de financiële positie voldoende is om de gemeenschappelijke regeling in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering op te vangen. Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen toelichten in de jaarrekening.

Het algemeen bestuur is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van de vennootschap.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het BADO, het controleprotocol dat door het algemeen bestuur op 9 december 2022 is vastgesteld, het Controleprotocol WNT 2022, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's
 - dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude,
 - dat baten en lasten alsmede balansmutaties als gevolg van fouten of fraude niet in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen,het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het dagelijks bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan;
- het vaststellen dat de door het dagelijks bestuur gehanteerde afweging dat de gemeenschappelijke regeling in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeenschappelijke regeling haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat de gemeenschappelijke regeling de financiële risico's niet kan opvangen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en

- het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in deze jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Drachten, 23 februari 2023

Bentacera Registeraccountants B.V.

T.A. Schurer RA